

Augsburské vyznání víry

- I. O Bohu.
  - II. O prvotním
  - III. O Synu Božím.
  - IV. O ospravedlnění.
  - V. O církevní služebnosti.
  - VI. O nové poslušnosti.
  - VII. O církvi.
  - VIII. Co jest církev?
  - IX. O křtu.
  - X. O večeři Páně.
  - XI. O zpovědi.
  - XII. O pokání.
  - XIII. O užívání svátostí.
  - XIV. O řádu <služebníků> církve.
  - XV. O církevních obyčejích.
  - XVI. O občanských věcech.
  - XVII. O Kristově návratu k soudu.
  - XVIII. O svobodné vůli.
  - XIX. O příčině hříchu.
  - XX. O víře a dobrých skutcích.
  - XXI. O ctění svatých.
  - XXII. O obojí z působě [svátostí].
  - XXIII. O manželství kněží.
  - XXIV. O mši.
  - XXV. O zpovědi.
  - XXVI. O rozlišování pokrmů.
  - XXVII. O klášterních slibech.
  - XXVIII. O církevní moci.
- Augsburské vyznání.

Hlavní články víry [a učení].

I. O Bohu.

1. [Především] církve u nás učí s naprostou jednomyslností, že usnesení Nikajské synody¹⁾ o jednotě božské bytnosti a o třech osobách jest pravdivé a že se mu má věřiti bez jakéhokoli pochybování; totiž, že jest jedna božská bytnost, která se nazývá i [skutečně] jest Bůh věčný, netělesný²⁾, nedílný, nesmírné moci, moudrosti, dobrotivosti, stvořitel a udržovatel všech věcí, viditelných i neviditelných; že však jsou tři osoby téže bytnosti a moci a spoluvěčné: Otec, Syn a Duch svatý. Slova „osoba“ pak užívají v tom smyslu, jak ho v té věci užívali církevní spisovatelé, takže neoznačuje část anebo vlastnost v někom jiném, nýbrž to, co má své vlastní bytí.³⁾

2. Odsuzují¹⁾ všechna kacířstva, která povstala proti tomuto článku, jako manichejce, kteří hlásali dva principy, dobrý a zlý³⁾, též valentinovce, ariány, eunomiovce, mohamedány a všecky jim podobné. Odsuzují také staré i novodobé Samosatské, kteří tvrdí, že jest toliko jedna osoba, o Slovu a Duchu svatém pak vedou ošemetné a bezbožné hádky, že to nejsou

rozličné osoby, nýbrž že Slovo znamená slovo pronášené hlasem, Duch pak pohyb způsobený ve [stvořených] věcech.

II. O prvotním¹⁾ hříchu.^{*)}

1. Rovněž učí¹⁾, že po Adamově pádu všichni lidé přirozeně se rodící [v hříchu se počínají a] s hříchem se rodí, to jest [že všichni jsou již

1,1

¹⁾ Míněno t. zv. nikajskocařihradské vyznání. V dalším textu tohoto článku se ozývají také ohlasy t. zv. vyznání Athanasiova. ²⁾ N. neobmezený ³⁾ Proti modalismu.

1,2

¹⁾ Lat. damnant, lze přeložit také zavrhují. Tak v celé konfesi. ³⁾ N. dva bohy, dobrého a zlého. Lat. text lze přeložit také: dva principy, dobro a zlo.

2

^{*)} Viz ještě článek 19. ¹⁾ N. dědičném

2,1

¹⁾ totiž naše církve, jako v čl. 1 i v dalších. (Něm. text má na počátku každého článku zpravidla: „Učí se“ a „Odsuzují se“ na poč. každého odmítnutí učení cizích.)

64

Čl. 1 o Bohu. Čl. 2 o prvot. hříchu. ČT. 3 o Synu Božím,

ze života matky] bez bázně Boží, bez důvěry v Boha²⁾ a se zlou žádostí, a že tato nemoc čili prvotní zkaženost³⁾ jest vpravdě hřích, který zatracuje [pod věčný Boží hněv] a přináší i nyní věčnou smrt [všem] těm, kteří se křtem a Duchem svatým nezrodí znovu <Jan 3, 5>.

2. [Podle toho] odsuzují pelagiovce a jiné, kteří tvrdí, že tato prvotní zkaženost není hřích, a aby zlehčili slávu Kristovy zásluhy a jeho dobrodiní¹⁾, dovozují, že se člověk může před Bohem ospravedlniti vlastními silami rozumu²⁾.

III. O Synu Božím.

1. Taktéž učí, že Slovo, t. j. Syn Boží, přijal v životě¹⁾ blahoslavené²⁾ panny Marie lidskou přirozenost, aby tak byly³⁾ nerozlučně spojeny v jednotě osoby dvě přirozenosti, božská a lidská, jeden Kristus, vpravdě⁴⁾ Bůh a vpravdě⁴⁾ člověk, [vpravdě] narozený z panny Marie, který vpravdě trpěl, ukřižován, zemřel i pohřben jest, aby s námi smířil Otce⁵⁾ a byl obětí netoliko za prvotní vinu, ale i za všechny hříchy, kterýchkoli se lidé dopouštějí⁶⁾.

2. Také [<učí>, že tentýž Kristus] sestoupil do pekel a třetího dne vpravdě vstal z mrtvých, pak vstoupil na nebesa, aby seděl na pravici Otcově a trvale¹⁾ kraloval a panoval nade všemi tvory, posvěcoval v něho věřící tím, že do jejich srdcí sesílá Ducha svatého, aby je spravoval, potěšoval a obživoval²⁾ i bránil [a chránil] proti d'áblu a moci hřícha.

3. [Taktéž, že] tentýž [Pán] Kristus se [nakonec] zjevně vrátí, aby soudil živé i mrtvé, atd. podle Apoštolského vyznání.

2,1

²⁾ N. a z přirozenosti nemohou míti pravou víru v Boha ³⁾ N. zamořenost a dědičný hřích 2,2

¹⁾ N. utrpení ²⁾ Něm. text o rozumu nemluví.

3,1

¹⁾ v lůně ²⁾ N. čisté ³⁾ Anebo: tak že jsou ⁴⁾ N. pravý ⁵⁾ N. aby usmířil hněv Boží ⁶⁾ Lat. peccata actualia. Církevní terminologie mluví tu „o hříších skutečných“ (srov. v BV 4,8). Neužíváme zde toho termínu, aby nebylo rozuměno, že tedy prvotní vina je cosi neskutečného. Ostatně již ČV 3,2 (a B. Baltík) rozvádí zmíněný latinský termín stejně jako my. N.: ale i za všechny ostatní hříchy.

3,2

¹⁾ N. věčně ²⁾ N. aby skrze Ducha svatého všechny, kdo v něho věří, posvěcoval, očišťoval, posiloval a potěšoval a rozdíl jim také život a rozličné dary a dobra (statky).

65

Augsburské vyznání.

IV. O ospravedlnění.*)

Rovněž učí, že lidé nemohou býti před Bohem ospravedlněni vlastními silami, zásluhami anebo skutky, ale že jsou ospravedlňováni zdarma pro Krista vírou, (jen) když věří, že jsou bráni na milost a že se jim odpouštějí hříchy pro Krista, jenž svou smrtí učinil dosti za naše hříchy. Tuto víru Bůh počítá před sebou za spravedlnost.²⁾ Řím. 3. a 4.¹⁾

4

*) Viz ještě čl.20.

¹⁾ N. text praví: Dále se učí, že nemůžeme dosáhnouti odpuštění hříchů a spravedlnosti před Bohem svými zásluhami, skutky a dostičiněním, nýbrž že se nám dostává odpuštění hříchů a že se stáváme před Bohem spravedlivými z milosti, pro Krista, skrze víru, věříme-li, že Kristus za nás trpěl a že se nám pro něho hřích odpouští a daruje spravedlnost a věčný život. Neboť tuto víru nám Bůh chce pokládat a přičítat za spravedlnost před Sebou, jak praví sv. Pavel Řím. v 3. a 4. <kapitole>.

²⁾ Tuto větu Var. vynechává, ve 20. čl. však odkazuje k Řím. 4, 5. Celý článek 4. ve Var. zní: „Abychom pak dosáhli těchto Kristových dobrodiní, totiž odpuštění hříchů, ospravedlnění a života věčného, dal Kristus evangelium, v němž se nám tato dobrodiní předkládají, jak je psáno v poslední kapitole Lukášově (24,47): Aby bylo kázáno ve jménu jeho pokání, a odpuštění hříchů mezi všemi národy. Poněvadž totiž všichni lidé přirozeně se rodící mají hřích a nemohou zákonu Božímu opravdu učiniti zadost, evangelium odsuzuje hříchy a ukazuje nám v Kristu prostředníka a tak nás učí o odpuštění hříchů.

Když pak evangelium odsuzuje naše hříchy, poděšená srdce si mají uvědomiti, že se nám pro Krista zdarma daruje odpuštění hříchů i ospravedlnění skrze víru, kterou máme věřiti i vyznati, že se nám to vše daruje pro Krista, jenž se stal obětí za nás a usmířil Otce. Ačkoliv tedy evangelium vyžaduje pokání, přece, aby odpuštění hříchů bylo jisté, učí, že bývá darováno zdarma, to jest, že není podmíněno naší hodností, ani že se nedává pro nějaké předcházející skutky, ani pro hodnost <skutků> následujících; odpuštění by se totiž stávalo nejistým, kdybychom měli souditi, že se nám dostává odpuštění hříchů teprve, když bychom si ho byli zasloužili předcházejícími skutky nebo po přiměřeném pokání.

Svědění totiž nenalézá v pravých hrůzách žádného skutku, který by mohlo postaveni proti Božímu hněvu; a Kristus nám byl darován a na oči postaven, aby byl smírcem. Tato Kristova čest se nesmí přenášet na naše skutky. Proto praví Pavel: Jste spaseni zdarma <Ef. 2, 8>. A opět: Proto zdarma z víry, aby pevné bylo zaslíbení <Řím. 4, 16>, to jest: tak bude odpuštění jisté, když budeme věděti, že není podmíněno naší hodností, ale že je darováno pro Krista. To jest pevné a nezbytné potěšení zbožným a poděšeným duším, a učí tak i svatí Otcové, a jasně zní u Ambrosia pamětihodná a významná věta: „To je ustanoveno od Boha, aby, kdo věří v Krista, byl spasen, beze skutku, samou vírou, přijímaje zdarma odpuštění hříchů.“ <Věta je

uvedena v 6. čl. nezměněného textu. >

A slovíčko „víra“ neznamená jen znalost historie o Kristu, nýbrž také věřiti a přisvědčovati tomu slibu, jenž jest evangeliu vlastní, ve kterémž

66

Čl. 4 o ospravedlnění. Čl. 5 o církevní služebnosti.

V. O církevní služebnosti.¹⁾

1. Abychom dosáhli takové víry, je ustanovena služebnost²⁾ učení evangelia a podávání svátostí. Neboť slovem a svátostmi jako nástroji darem se dává Duch svatý, jenž v posluchačích evangelia působí víru, kde a kdy se zalíbí Bohu, že totiž Bůh ne pro naše zásluhy, ale pro Krista ospravedlňuje ty, kdo věří, že jsou pro Krista bráni na milost. Gal. 3, 14: Abychom zaslíbení Ducha přijali skrze víru.

2. Odsuzují novokřtěnce a jiné, kteří soudí¹⁾, že se lidem dostává Ducha svatého jejich vlastními přípravami, [myšlenkami] a skutky bez vnějšího slova [evangelia].³⁾

<slibu> se nám skrze Krista slibuje odpuštění hříchů, ospravedlnění a život věčný. Neboť i tento slib náleží k historii o Kristu, jako i v (Apoštolském) vyznání je k historii <o skutcích Kristových> přidán ten článek „věřím hříchů odpuštění“. A k tomu článku mají býti vztahovány ostatní o historii Kristově. Neboť to dobrodiní je cíl historie. Proto Kristus trpěl a byl vzkříšen, aby nám pro něho bylo darováno odpuštění hříchů a život věčný.“ (Srovnej 20, 8.)

5,1

¹⁾ N. O kazatelském úřadu. ²⁾ N. Bůh zřídil úřad kazatelský,

5,2

¹⁾ N. učí ³⁾ Celý článek zní ve Var.:

„I ustanovil Kristus služebnost učení evangelia, které káže pokání a odpuštění hříchů. Obojí kázání platí všeobecně: odsuzuje hříchy všech a všem věřícím slibuje odpuštění hříchů, aby odpuštění nebylo nejisté, ale aby všechny poděšené duše věděly, že mají věřiti, že se nám jistotně daruje odpuštění hříchů pro Krista, nikoli pro naše zásluhy nebo pro naši hodnost. A když se tak zaslíbením čili evangeliem těšíme a zdvíháme se vírou, jistotně docházíme odpuštění hříchů a zároveň se nám dává Duch svatý. Neboť Duch svatý se dává a působí skrze slovo Boží a skrze svátosti. Když slyšíme evangelium, nebo když o něm uvažujeme, nebo když užíváme svátostí a těšíme se vírou, působí zároveň Duch svatý, podle slova Pavlova ke Galatským 3, 22: Aby zaslíbení z víry Jezukristovy dáno bylo věřícím. A <2.> ke Korintským <3, 8>: Evangelium je služebnost Ducha. A k Řím. <10, 17>: Víra je ze slyšení. Když se tedy těšíme vírou, a býváme skrze Ducha svatého osvobozeni od hrůz hříchu, naše srdce přijímají do sebe [concupiunt] ctnosti, opravdu uznávají Boží milosrdenství, přijímají do sebe pravou lásku <k Bohu>, pravou bázeň Boží, důvěru, naději v Boží pomoc, modlitbu a podobné ovoce Ducha.

Odsuzují se ti, kdo o této víře, kterou se přijímá odpuštění hříchů, nic neučí, ale přikazují, aby svědomí zůstávala na pochybách, zda dosahují odpuštění, a dodávají, že toto pochybování není hřích, <a kteří> dále učí, že lidé dosahují odpuštění hříchů pro svou vlastní hodnost a neučí, že se má věřit, že se odpuštění hříchů daruje zdarma pro Krista.

Odsuzují se dále blouznivci, kteří vymýšlejí, že Duch svatý je dáván a působí beze slova Božího, a proto pohrdají i služebností evangelia a svátostí.

67

Augsburské vyznání.

VI. O nové poslušnosti.*)

Učí rovněž, že ta víra¹⁾ má roditi dobré ovoce a že se sluší²⁾ dobré skutky Bohem přikázané činiti pro vůli Boží, nikoli proto, abychom se spoléhali, že si těmi skutky zasloužíme ospravedlnění před Bohem. Neboť odpuštění hříchů a ospravedlnění se dosahuje³⁾ vírou [v Krista], jak svědčí i Kristův výrok: Když učiníte všechno, (což vám 'přikázáno'), rcete: Služebníci neužiteční jsme (Luk. 17. 10). Témuž učí i staří církevní spisovatelé. Ambrosius totiž praví⁴⁾: „Tak jest Bohem ustanoveno, aby ten, kdo věří v Krista, byl spasen, beze skutku, pouhou vírou, přijímaje zdarma⁴⁾ odpuštění hříchů“.⁵⁾

a hledají osvícení bez Božího slova a mimo evangelium a tak odvádějí duše od slova Božího k vlastním domněnkám. Je to velmi zhoubné. Takoví byli kdysi manichejci, entusiasté a nyní novokřtění. Takové šílené názory nepřestáváme odsuzovat. Vždyť ruší pravé užívání slova Božího a sprádají falešné sny o tom, že prý Duch svatý bývá přijímán bez Božího slova, spoléhají na své domněnky a vymýšlejí bezbožná dogmata a působí roztržky bez konce." (Věta, že Duch svatý působí víru kde a kdy se zalíbí Bohu", je vynechána.)

6

*) Viz ještě čl. 20. ^{a)} Ambrosiaster, In ep. I. ad Corinth. 1, 4. MSL 17,195.

¹⁾ Odkazuje se k výkladu o víře v čl. 4. ²⁾ N.: musí ³⁾ Srov. Řím. 9, 30. ⁴⁾ N. bez zásluhy ⁵⁾ Celý článek zní ve Var.:

„Rovněž učí, že když jsme vírou smířeni, nezbytně musí následovat spravedlnost dobrých skutků, které nám Bůh přikázal, jak nařídil i Kristus: Chceš-li vjíti do života, ostříhej přikázání <Mat. 19, 17>. Ale poněvadž je slabost lidské přirozenosti tak veliká, že nikdo nemůže Zákonu dosti učiniti, je nezbytné učít lidi nejen, že je třeba poslouchati Zákona, ale také, jakým způsobem se tato poslušnost <Bohu> líbí, aby svědomí neupadala do zoufalství, když pochopí, že Zákonu dosti nečiní. Líbí se tedy tato poslušnost <[Bohu]> ne proto, že činí dosti Zákonu, ale protože osoba je v Kristu smířena vírou, a věří, že se jí zbytky hřícha promíjejí. Máme totiž vždycky míti za to, že odpuštění hříchů dosahujeme a že <naše> osoba je za spravedlivou prohlašována t. j. zdarma (na milost) pro Krista přijímána skrze víru, potom však že se <Bohu> líbí také poslušnost Zákona a jakási spravedlnost se přičítá a zaslужují se odměny. Neboť svědomí nemůže proti Božímu soudu posta viti vlastní čistotu nebo skutky, jak svědčí Žalm <143, 2>: Nevcházej v soud se služebníkem svým, neboť by nebyl spravedliv před tebou nižádný živý. A Jan praví <v 1. ep. 1, 89>: Pakli díme, že hříchu nemáme, sami se svodíme. Jestliže pak budeme vyznávali hříchy své, věrnýť jest Bůh a spravedlivý, aby nám odpustil hříchy naše. A Kristus pravil: Když učiníte všechno, (což vám přikázáno,) rcete: Služebníci neužiteční jsme <Luk. 17, 10>. Když však je osoba smířena a spravedlivá vírou, to jest přijata <na milost>, líbí se <Bohu>

68

Čl. 6 o nové poslušnosti. Čl. 7 a 8 o církví.

VII. O církví.

1. Učí rovněž, že má stále [býti a] trvati¹⁾ jedna svatá [křesťanská] církev. Církev pak jest shromáždění [všech] svatých, v němž²⁾ se evangeliu čistě učí³⁾ a [svaté] svátosti se náležitě [podle evangelia] vysluhují.

2. A k pravé jednotě církve stačí souhlas v učení evangelia a ve vysluhování svátostí.¹⁾ A není potřebí, aby byla všude [dodržována] stejná lidská ustanovení²⁾ anebo obyčeje a obřady zřízené lidmi; jak praví Pavel [k Efezským 4, 4. 5. 6: Jedno jest tělo, a jeden Duch, jakož i

povolání jste v jedné naději povolání svého]. Jeden Pán, jedna víra, jeden křest, jeden Bůh a Otec všech atd.^{3)*})

VIII. Co jest církev?

I. Ačkoli jest církev vlastně [jen] shromáždění svatých a opravdu věřících, přece — poněvadž jsou v tomto životě [mezi zbožnými] při-

její> poslušnost a uznává se, že tu je nějaká spravedlnost, jak praví Jan <v 1. ep. 3, 6>: Každý, kdož v něm zůstává, nehřeší. A 2 Kor. 1, 12: Chlouba naše tato jest, svědectví svědomí našeho.

A tato poslušnost má odpírati neřestným žádostem a hned nato se očišťovati duchovním cvičením a varovati se, abychom se nedopouštěli něčeho proti svědomí, podle oněch slov <1 Tim. 1, 5>: Souhrn zákona jest láska ze srdce čistého, a ze svědomí dobrého a z víry neošemetné. Kdo však poslouchají neřestných žádostí a jednají proti svědomí, trvají ve smrtelných hříších a nezachovávají ani spravedlnost z víry, ani spravedlnost z dobrých skutků, podle slov Pavlových <Gal. 5, 21>: Kdo takové věci činí, království Božího dědicové nebudou.

7,1

¹⁾ Lat. text lze také přeložit: že jest jedna svatá církev, která má trvati věčně. ²⁾ N. věřících, mezi nimiž ³⁾ N. káže

7,2

¹⁾ N. Neboť k pravé jednotě křesťanských církví stačí, káže-li se v nich souhlasně podle čistého smyslu evangelium a podávají-li se svaté svátosti podle slova Božího. ²⁾ Lat. traditiones humanae, lidské tradice ³⁾ Po první větě shodné s původním textem pokračuje Variata: „Jest pak církev Kristova vlastně shromáždění údů Kristových, to jest svatých, kteří opravdu věří a poslouchají Krista, ačkoliv je v tomto životě tomuto shromáždění přimíšeno mnoho lidí zlých a pokrytců, až do posledního soudu. Církev ve vlastním smyslu pak má svá znamení, totiž čisté a zdravé učení evangelia a správné užívání svátostí.“ (Ostatek se shoduje s pův. textem.)

*) O obřadech více v čl. 15.

69

Augsburské vyznání.

míšení četní [falešní křesťané,] pokrytci a zlí lidé¹⁾ — smí se užívati svátostí, které jsou vysluhovány zlými, podle Kristova výroku: Na stolicích Mojžíšově sedí zákonníci a farizeové atd. (Mat. 23, 2). I svátosti i Slovo jsou účinné, i když je podávají zlí [a nepobožní kněží], protože jsou zřízeny a přikázány od Krista.²⁾

2. Odsuzují donatovce a podobné, kteří tvrdili, že se v církvi nesmí užívati služby zlých a kteří soudili, že služba zlých jest neužitečná a neúčinná.

IX. O křtu.

1. O křtu učí, že jest nezbytný k spasení, a že se křtem podává Boží milost, a že mají býti křtěny [i] děti, které jsou křtem podávány Bohu a přijímány na milost Boží.

2. [Proto] odsuzují novokřtěnce, kteří zavrhují křest dětí a tvrdí, že děti dosahují spasení beze křtu.¹⁾

X. O večeři Páně.*)

O večeři Páně učí, že [pravé] tělo a krev Kristova jsou opravdu ve večeři Páně [pod způsobou chleba a vína] přítomny a rozdíleny požívajícím; a zavrhují ty, kdo učí jinak.¹⁾

XI. O zpovědi.*)

O zpovědi učí, že soukromé rozhřešení má býti v církvi zachováno [a nemá se od něho upouštět], ačkoli při zpovědi není nutné vypočítávati všechny přestupky¹⁾. Je to totiž podle Žalmu 19, 13 nemožné: (Ale) poblouzením kdo vyrozumí¹⁾, atd.²⁾

8,1

¹⁾ N. místo „zlí lidé“: i zjevní hříšníci ²⁾ N. (od pomlčky): jsou svátosti platné, i když kněží, kteří je podávají, nejsou zbožní, jak totiž Kristus sám praví: Na stoličce Mojžíšově sedí farizeové atd.

9,2

¹⁾ V gotinském textu vypadl řádek (qui improbant) baptismum puerorum et affirmant sine (baptismo pueros salvos fieri). — N. text: kteří učí, že křest dětí není správný.

10

*) Viz ještě čl. 22. a 24.

¹⁾ Var.: „O večeři Páně učí, že se s chlebem a vínem opravdu rozdílí požívajícím tělo a krev Kristova ve večeři Páně.“ (Věta o zavržení učících jinak je vynechána.)

11

*) Viz ještě čl. 25.

¹⁾N. zlé skutky a hříchy. ²⁾ Var. má napřed článek o pokání a pak teprve o zpovědi.

70

Článek 9 — 13.

XII. O pokání.

1. O pokání učí, že ti, kteří po křtu padli, mohou dojít odpuštění hříchů kdykoli, jestliže se obrátí, a že církev má udíleti¹⁾ rozhřešení lidem, kteří se navracejí ku pokání. Má pak [pravé] pokání vlastně [jen] tyto dvě části: jedna jest zrcenost²⁾ aneb hrůzy způsobené svědomím poznáním hřícha; druhá jest víra, která pochází z evangelia aneb z rozhřešení a věří, že se pro Krista hříchy odpouští [a milost získává, a ta víra opět] potěšuje svědomí a vysvobozuje z hrůz. Potom mají následovati dobré skutky, které jsou ovocem pokání.³⁾

2. Odsuzují novokřtěnce, kteří říkají, že ti, kdo již jednou byli ospravedlněni, nemohou ztratit Ducha svatého; dále i ty, kdo tvrdí, že někteří lidé docházejí v tomto životě takové dokonalosti, že nemohou hřešiti.¹⁾

3. [Naproti tomu] se odsuzují také novatianovci, kteří nechtěli rozhřešovati padlé, vracející se po křtu ku pokání.

4. Zamítají se i ti, kdo neučí, že odpuštění dosahuje hříšník vírou, nýbrž prikazují, abychom si milost zaslouhovali svými dostičnicími <skutky>¹⁾.

XIII. O užívání svátostí.

1. O užívání svátostí učí, že svátosti jsou zřízeny nejen aby byly známkami (církvní) příslušnosti¹⁾ mezi lidmi, [podle nichž by bylo možno poznati křesťany na venek], ale spíše jsou ustanoveny, aby byly znamením a svědectvím vůle Boží vůči nám, ke vzbuzení a utvrzení víry v těch, kteří jich užívají. Má se tedy užívati svátostí tak, aby k nim přistupovala víra, která věří zaslíbením, jež se svátostmi podávají a vyznačují.²⁾

12,1

¹⁾ N. nemá odepřítí ²⁾ N. lítost a bolest ³⁾ N. místo poslední věty: Potom má následovati také náprava (polepšení) a upuštění od hříchů, neboť to má býti ovoce pokání podle slov Janových u Matouše 3, 8: Protož neste ovoce hodné pokání. — Var. nazývá ve 2. větě pokání také „obrácení bezbožného“. 12,2

¹⁾ N. (místo celého odstavce): Tu se zavrhuji ti, kdo učí, že ti, kteří se jednou stali zbožnými, nemohou opět poklesnouti.

12,4

¹⁾ N. nýbrž našim dostičiněním.

13,1

¹⁾ Lat. professionis; znamená také vyznání, přiznání. Něm. text opisuje tento výraz slovy uvedenými nahoře v závorkách. ²⁾ N. místo posl. věty: Proto také vyžadují víru a správně se jich užívá tehdy, když je přijímáme ve víře a když tím posilňujeme víru. Var. dodává: „Touto vírou přijímáme zaslíbenou milost, kterou svátosti vyznamenávají, a Ducha svatého.“

71

Augsburské vyznání.

2. Odsuzují tedy ty, kdo učí, že svátosti ospravedlňují již úkonem samým¹⁾ a neučí, že při užívání svátostí je zapotřebí víry, která věří, že se hříchy odpouštějí.²⁾

XIV. O řádu <služebníků> církve¹⁾.

O řádu (služebníků) církve¹⁾ učí, že nikdo nemá v církvi veřejně učiti [či kázati] anebo vysluhovati svátosti, kdo nebyl řádně povolán.

XV. O církevních obyčejích¹⁾.

1. O církevních obyčejích [zavedených lidmi] učí, že mají býti zachovávány ty, které se mohou zachovávatí beze hříchu a které slouží pokoji a dobrému řádu v církvi, jako jsou jisté slavnosti, svátky a podobné věci.

2. O takových věcech se lidem připomíná, aby si nezatěžovali svědomí, jakoby dodržování takové bohoslužby²⁾ bylo k spasení nezbytné.

3. Také se lidem připomíná, že evangeliu a učení víry [v Krista] odporují [všechna ustanovení a] lidské tradice, zřízené s úmyslem usmiřovati Boha, zasluhovati si milost a dostičiniti za hříchy; a proto že jsou neúčinné a proti evangeliu [klášterní] sliby a [jiná] ustanovení o pokrmech a dnech atd., zřízené s úmyslem zasluhovati si milost a dostičiniti za hříchy.*)

XVI. O občanských věcech.

1. O věcech občanských¹⁾ učí, že zákonné pořádky občanské jsou dobré skutky Boží²⁾ a že křesťané mohou [beze hříchu] zastávati úřady [vrchnostenské a knížecí], konati soudy, souditi

podle císařských a jiných platných zákonů, podle práva [zločincům] ukládati trest smrti³⁾, podle

13,2

¹⁾ Lat. ex opere operato, vykonaným výkonem. Viz i níže v čl. 24, 4. ²⁾ Odstavec 2. přidán teprve v 1. tištěném vydání z r. 1531.

14

¹⁾ Lat. doslova: O církevním řádu. Něm.: O správě církve (Vom Kirchenregiment).

15

¹⁾ Lat. ritus. Obsah pojmu ukazuje obsah článku. Něm.: O církevních řádech (Von Kirchenordnungen). ²⁾ N. takové věci

^{*)} O obřadech viz již čl. 7., o pokrmech a svátcích šíře čl. 26 a 28, o klášterních slibech čl. 27.

16,1

¹⁾ N. O občanské správě a o světské vládě (Von der Polizei und weltlichem Regiment) ²⁾ N. že všechna vrchnost ve světě a spořádaná vláda a zákony jsou dobrý pořádek od Boha stvořený a zřízený ³⁾ N. zločince trestati mečem.

72

Článek 14 — 17.

práva válčiti, konati vojenskou službu, uzavíratí podle zákona smlouvy, [kupovati a prodávati,] míti majetek, přísahati na vyzvání úradů, ženiti se a vdávati.

2. [Tu] odsuzují novokřtěnce, kteří křesťanům zakazují konati tyto občanské povinnosti¹⁾.

3. Odsuzují také ty, kdo evangelickou dokonalost nezakládají v bázni Boží a ve víře, ale v opouštění občanských povinností, poněvadž evangelium učí o věčné spravedlnosti srdce. (Evangelium) však neruší občanskou správu či domácnost¹⁾, ale důrazně žádá zachovávatí (to vše) jakožto pořádky Boží a v takových pořádcích prokazovatí lásku.²⁾ A tak jsou křesťané povinni [podříditi se vládě a] poslouchati svých úradů a zákonů, pokud nevelí hřešiti. [Není-li možné vykonati příkaz vrchnosti beze hříchu,] tu zajisté více sluší poslouchati Boha než lidí. Skut. 5, 29.*)

XVII. O Kristově návratu k soudu.

1. Učí též, že [náš Pán Ježíš] Kristus při skonání světa zjevně přijde soudit a vzkřísí všechny mrtvé; zbožným¹⁾ a vyvoleným dá život věčný a neustávající radost; bezbožné lidi však a ďáblы zatratí [do pekel], aby se bez konce mučili.

2. [Proto] odsuzují novokřtěnce, kteří soudí, že trestání zatracených lidí a ďáblů bude mít konec.

3. Odsuzují i jiné, kteří nyní rozsévají židovské domněnky, že zbožní před vzkříšením z mrtvých zaujmou království světa a že bezbožní budou všude potlačeni²⁾.

16,2

¹⁾ N. kteří učí, že z uvedených věcí žádná není křesťanská.

16,3

¹⁾ hospodářství ²⁾ Místo těchto prvních dvou vět praví něm. text: Odsuzují se také ti, kdo učí, že křesťanská dokonalost jest opustiti tělesně dům i dvůr, ženu i děti a toho všeho se vzdáti; ježto to jest jediná pravá dokonalost: pravá bázeň Boží a pravá víra v Boha. Evangelium však

neučí vnější, časné, nýbrž vnitřní, věčné přirozenosti a spravedlnosti srdce, a nepřevrací světskou vládu, občanskou správu a manželství, nýbrž chce, abychom to vše zachovávali jako opravdový pořádek Boží a dokazovali v těchto stavech křesťanskou lásku a pravé dobré skutky, každý podle svého povolání.

*) O místě křesťana v občanském životě viz ještě v čl. 27, o pravomoci světské vrchnosti v čl. 28.

17

¹⁾ N. věřícím ²⁾ N. že sami svatí, zbožní budou mít světskou vládu a vyhladí všechny bezbožné. (Míněni opět novokřtěnci.)

73

Augsburské vyznání.

XVIII. O svobodné vůli.¹⁾

1. O svobodné vůli²⁾ učí, že lidská vůle má jakousi svobodu činiti (to, co žádá) občanská spravedlnost³⁾ a voliti věci, které jsou podřízeny rozumu. Ale nemá bez Ducha svatého moci činiti (to, co žádá) spravedlnost Boží aneb spravedlnost duchovní,⁴⁾ neboť tělesný člověk nechápá těch věcí, které jsou Ducha Božího (1 Kor. 2, 14). Ale tato <spravedlnost> se děje v srdcích, když se skrze slovo přijímá⁵⁾ Duch svatý. Právě tak říká Augustin v III. knize Hypognostik^{a)}: „Vyznáváme, že všichni lidé mají svobodnou vůli²⁾, a ta má rozumný úsudek, ne že by jím byla schopna bez Boha něco započítati nebo bezpečně dokončiti ve věcech, které se týkají Boha, nýbrž jen ve skutečích nynějšího života, ať v dobrých, ať ve zlých.⁶⁾ Pravím v dobrých, pocházejících z přirozeného dobra,⁷⁾ t. j. chtít [nebo nechtít] dělati na poli, chtít jisti a píti, chtít míti přítele, chtít míti⁸⁾ oděv, chtít stavěti dům, chtít se ženiti, chovati dobytek, učiti se⁹⁾ rozličnému dobrému řemeslu anebo cokoli [užitečného a] dobrého patří k nynějšímu životu. Všecky tyto věci trvají ne bez Božího řízení, ba dokonce z něho a skrze něho jsou a počaly býti. Ve zlých však pravím,¹⁰⁾ jako je chtít ctíti modlu, chtít vraždit atd.“

2. Odsuzují pelagiovce a jiné, kteří učí, že bez Ducha svatého, toliko přirozenými silami, můžeme Boha nade všechno milovati a plniti Boží přikázání, „pokud jde o podstatu činů“¹¹⁾. Ačkoli totiž <naše> přirozenost

18,1

^{a)} Pseudo-Augustin, Hypomnesticon, contra Pelagianos et Coelestinianos III, 4, 5. MSL 44, 1623.

¹⁾ Lat. De libero arbitrio, doslova: o svobodném rozhodování, kdežto v článku samém se užívá zpravidla termínu „voluntas“ vůle. Něm. text obojí výraz nerozlišuje. ²⁾ Lat. liberum arbitrium ³⁾ N. žítí navenek čestně ⁴⁾ N. Ale bez milosti, pomoci a působení Ducha svatého člověk se nemůže líbiti Bohu, Boha se srdečně báti, nebo věřiti, nebo vyvrhovati ze srdce vrozené zlé žádosti ⁵⁾ N. dává ⁶⁾ N. Aby se pak mohlo poznati, že se tu neučí žádné novotě, připojují se zde jasná slova Augustinova o svobodné vůli ze třetí knihy Hypognostik: „Vyznáváme, že ve všech lidech je svobodná vůle, neboť všichni mají přirozeně vrozený rozum a úsudek (Verstand und Vernunft), ne že by mohli konati něco s Bohem jako Boha ze srdce milovat, bát se <ho>, nýbrž jen ve vnějších skutečích tohoto života mají svobodu volit dobré nebo zlé. (Dále viz nahoře.) ⁷⁾ N. co může přirozenost ⁸⁾ N. obléci nebo svléci ⁹⁾ N. provozovati ¹⁰⁾ N. Naproti tomu může člověk z vlastní volby předsevzít i zlé. ¹¹⁾ Lat. quoad substantiam actuum. Narážka na učení stoupců scholastika Dunse Scota, podle nichž přirozený člověk je s to naplniti přikázání „quantum ad stibstantiam actus“ (co do podstaty činu), i když jen omilostňující milost mu dá schopnost plnit je „co do úmyslu Příkazatelova“.

74

Článek 18-20.

může jistým způsobem konati vnější skutky — může totiž zdržeti ruce od krádeže, od vraždy — přece jen nemůže způsobiti vnitřní hnutí, jako Boží bázeň, důvěru k Bohu, trpělivost atd.¹²⁾

XIX. O příčině hříchu.*)

O příčině hříchu [se u nás] učí, že ačkoli [všemohoucí] Bůh tvoří¹⁾ a udržuje [celou] přírodu, přece jest příčinou hříchu [převrácená] vůle [všech] zlých [a Bohem pohrdajících lidí], totiž ďábla a [všech] bezbožných, která se — bez Boží pomoci — odvrací²⁾ od Boha [ke zlému], jak praví Kristus u Jana 8, 44: Když mluví lež, ze svého vlastního mluví.

XX. O víře a dobrých skutcích.*)

1. Naši <učitelé> jsou proti pravdě obviňováni, že prý zakazují dobré skutky. Neboť jejich spisy o desateru přikázání a jiné podobného obsahu¹⁾ svědčí, že poskytli užitečné poučení o všech způsobech a povinnostech života²⁾, jaký způsob života, jaké skutky se Bohu líbí v kterémkoli povolání. O těchto věcech kazatelé dříve málo učili; zdůrazňovali jen dětinské a nepotřebné skutky, jako jsou pevně stanovené svátky a posty, bratrstva³⁾, pouti, ctění svatých, růžence, mnišství a pod. Nyní již se naši odpůrci dali poučiti, odvykají si to a nekáží tyto neúčinné skutky tak jako dříve. Začínají se zmiňovati též o víře, kterou dříve přecházeli nápadným mlčením. Učí, že [před Bohem] býváme ospravedlňováni netoliko skutky, ale spojují víru a skutky⁴⁾ a praví, že jsme [před Bohem] ospravedlňováni vírou i skutky. Toto učení je snesitelnější než dřívější a může přinésti [o něco] větší potěšení než ono jejich staré učení, [které učilo jen spoléhati na skutky].

2. Kdežto tedy učení o víře, kterému v církvi náleží prvenství,¹⁾ tak dlouho, jak všichni doznati musí, zůstávalo neznámé a spravedlnost

¹²⁾ Odst. 2. je teprve v lat. vydání z r. 1531.

19

*) Viz již čl. 2.

¹⁾ N. stvořil ²⁾ N. odvrátila

20,1

*) Viz již čl. 6.

¹⁾ Lutherův Sermon von den guten Werken (1520), oba jeho katechismy aj. ²⁾ N. o pravých křesťanských stavech a skutcích ³⁾ Laická bratrstva pro určité náboženské úkony, jak vznikla zvláště při žebravých řádech. ⁴⁾ N. přidávají k tomu víru v Krista

20,2

¹⁾ N. které jest hlavním článkem v křesťanství

75

Augsburské vyznání.

z víry se v kázáních přecházela nejhlubším mlčením a v církvi se [všude] kázalo jen učení o skutcích, dali naši církvím takovéto poučení o víře:

3. Předně, že naše skutky nemohou usmířiti Boha¹⁾ ani získati [nám] odpuštění hříchů a milost²⁾, ale té že docházíme jen vírou, věříme-li, že jsme bráni na milost pro Krista, jenž sám jediný jest ustanoven prostředníkem a smírcem, skrze něhož by byl smířen Otec. Proto, kdo doufá, že si milost zaslouží skutky, ten i pohrdá Kristovou zásluhou a milostí, i hledá [na

odpor evangeliu] cestu k Bohu lidskými silami bez Krista, kdežto Kristus o sobě řekl: Já jsem ta cesta, i pravda, i život (Jan 14, 6).

4. Toto učení o víře se u Pavla zřetelně [a jasně] probírá [na mnoha místech, zvláště pak] k Efezským 2, 8n: Nebo milostí spasení jste skrze víru, a to ne sami ze sebe, dar jest to Boží, ne ze skutků, aby se nikdo nechlubil.

5. A aby se nám někdo nevysmíval, že si vymýšlíme nový výklad Pavla¹⁾: celá tato věc jest podepřena svědectvími Otců. Vždyť Augustin v řadě spisů^{a)} hájí milost a spravedlnost víry proti zásluhám skutků²⁾. Podobně učí i Ambrosius^{b)} v knize O povolání pohanů a jinde. Tak praví v knize O povolání pohanů: „Vykoupení Kristovou krví by se zlehčovalo a nárok lidských skutků by nepodléhal Božímu milosrdenství, kdyby ospravedlnění, které se děje milostí, bylo poplatno předcházejícím zásluhám,³⁾ jako by nešlo o dar štědrého dárce, nýbrž o mzdu dělníka“.⁴⁾

6. Avšak, jakkoli tímto učením nezkušení¹⁾ pohrdají, zbožná²⁾ a bázlivá svědomí přece zakoušejí, že přináší nejvíce potěšení, poněvadž se svědomí nemohou upokojiti žádnými skutky, nýbrž toliko vírou, když [sama v sobě] <svědomí> s jistotou soudí, že se s nimi Bůh pro Krista smířil,³⁾ jak učí Pavel (Řím. 5, 1): Ospravedlnění tedy jsouce z víry, pokoj máme

20,3

¹⁾ N. nemohou nás smířiti s Bohem ^{*)} Lat. vydání z r. 1531 dodává: a ospravedlnění

20,5

^{a)} Augustinus, De spiritu et litera 19, 34. CSEL 60, 187. MSL 44, 221. ^{b)} Pseudo-Ambrosius, De vocatione gentium 1, 17. MSL 51, 670.

¹⁾ N. nový smysl, názor (Pavel nejmenován) ²⁾ N.: pilně pojednává o této věci a také tak učí, že milosti docházíme a před Bohem se spravedliví stáváme vírou v Krista a nikoli skrze skutky, jak svědčí celá jeho kniha De spiritu et litera (O Duchu a liteře). ³⁾ Nebo: záleželo na předchozích zásluhách ⁴⁾ Něm. text Ambrosia neuvádí.

20,6

¹⁾ N. pokušením neprošli ²⁾ N. úzkostlivá ³⁾ doslova: že mají pro Krista smířeného (něm.: milostivého) Boha

76

Článek 20 o víře a dobrých skutcích.

s Bohem. Celé⁴⁾ toto učení je třeba vztahovati na zápas poděšeného svědomí a bez tohoto zápasu se mu nemůže rozumět. Proto o tomto (učení) špatně soudí nezkušení a nezasvěcení lidé, kteří mají bláhově za to, že křesťanská spravedlnost není nic jiného než spravedlnost občanská nebo filosofická.⁵⁾

7. Dříve byla [v kázáních] svědomí trýzněna učením o skutcích,¹⁾ neslyšela z evangelia potěšení. Svědomí vypudilo některé na poušť, do klášterů, v naději, že tam si zaslouží milost mnišským životem. Jiní vymysleli jiné skutky, aby si zasloužili milost a učinili dosti za hříchy. [Mnoho takových zakusilo, že se tou cestou pokoje nedojde.] Proto bylo velmi nutné podali a obnoviti²⁾ toto učení o víře v Krista, aby bázlivá svědomí nebyla bez potěšení, ale aby věděla, že [jedině] vírou v Krista [a bez zásluh] se dochází milosti [Boží] a odpuštění hříchů.

8. Lidem se též připomíná,¹⁾ že slovo „víra“ tu neznamená jen známost <spasitelných> událostí²⁾, jakou mají i bezbožní i ďábel <Jak. 2,19>³⁾ [že totiž Kristus trpěl a vstal z mrtvých], ale že znamená [pravou] víru, která nejenom věří, že se událost stala, nýbrž (věří) i v její účín,

podle toho článku „hříchů odpuštění“, že totiž skrze Krista máme milost, spravedlnost a odpuštění hříchů.

9. Kdo pak již ví, že skrze Krista má milostivého Otce, ten opravdu zná Boha, ví, že je v jeho péči, vzývá ho — zkrátka není bez Boha jako pohané. Neboť ďáblové a bezbožní nemohou vírou přijmouti tento článek „hříchů odpuštění“. Proto nenávidí Boha jako nepřítele, nevzývají ho a nic dobrého od něho neočekávají¹⁾. Tak i Augustin^{a)} upozorňuje čtenáře na slovo „víra“ a učí, že v Písmech <svatých> nemá se slovo „víra“

⁴⁾ V něm. textu až po konec odstavce vynecháno. ⁵⁾ Srov. výše čl. 18 (počátek) a níže konec odst. 10.

20,7

¹⁾ N. Ubohá svědomí byla odkazována na vlastní skutky. Podnikaly se skutky všeho druhu. ²⁾ N. pilně pěstovati.

20,8

¹⁾ N. Vyučuje se též ²⁾ Lat. i něm. historia, die Historien ³⁾ Srovnej učení o „víře historické“ u Bratří. (Brat. katechismus z r. 1615, vyd. Jana K. Smetany ve Vilémově 1934, ot. 73.)

20,9

^{a)} Augustinus, Tract. in epist. Joh. ad Parth. 10, 2. MSL 34, 2055. — Pseudo-Augustinus, De cognitione verae vitae 37. MSL 40, 1025.

1) N. nemohou ho vzývati, nic dobrého od něho očekávati. — Něm. text sem vkládá: Písmo tedy mluví o víře tak, jak tu uvádíme, a vírou se nejmenuje taková známost, kterou mají ďábel a bezbožníci. Neboť <v listě> k Židům v 11. <kap.> se učí o víře, že víra není jen známost (spasitelných) událostí, nýbrž důvěřování člověka Bohu a přijetí jeho slibu.

77

Augsburské vyznání.

pojímati jako známost, jakou mají <i> bezbožní, ale jako důvěra [k Bohu, že nám je milostivý], která potěšuje a vzpřimuje poděšenou mysl.

10. Dále učí naši, že jest nutné konati dobré skutky, ne abychom¹⁾ se spoléhali, že si jimi zaslužíme milost, ale pro Boží vůli [a Bohu ke cti]. Jen vírou se [vždy] dosahuje odpuštění hříchů a milosti. A poněvadž se vírou přijímá Duch svatý, hned se srdce obnovují a odívají se novými náklonnostmi, aby mohla²⁾ roditi dobré skutky. Tak Ambrosiu^{s)} praví: „Véra jest rodička dobré vůle a spravedlivého konání.“³⁾ Neboť lidské síly jsou bez Ducha svatého plně bezbožných náklonností a jsou příliš slabé, než aby mohly před Bohem konati dobré skutky. K tomu jsou v moci ďáblově, který lidi⁴⁾ pudí k různým hříchům a bezbožným myšlenkám i k zjevným zločinům; tak to lze vidět u filosofů, kteří se sice snažili žiti počestně [a bez úhony], nemohli toho však dokázati, ale byli poskvrněni mnoha ohavnostmi. Taková je slabost člověka, je-li bez [správné] víry a bez Ducha svatého a spravuje-li se toliko [vlastními] lidskými silami.

11. Odtud jest bez nesnázi zřejmé, že se na toto učení nemůže žalovat, jako by zbraňovalo dobrým skutkům; zaslouží mnohem spíše chvály, protože ukazuje, jak můžeme konati dobré skutky [a nabízí pomoc, jak k dobrým skutkům přijít]. Neboť bez víry nemůže lidská přirozenost nikterak konati skutky prvního nebo druhého přikázání. Bez víry nevzývá Boha, nic od Boha neočekává, nesnáší kříže, ale hledá lidskou záštitu a důvěřuje lidské záštitě. Tak v srdci kralují všechny žádosti a lidské předsevzetí, není-li víry a důvěry v Boha. Proto i Kristus řekl: Beze mne nic nemůžete učiniti (Jan 15, 5).¹⁾ A církev zpívá:^{a)} Bez tvé Božské pomoci nic není v člověku, nic není bez viny.²⁾³⁾

20,10

^{a)} Pseudo-Ambrosius, De vocatione gentium 1, 23. MSL 51, 676. ¹⁾ Nebo: ne že bychom ²⁾ Nebo: tak že mohou ³⁾ Něm. text Ambrosia neuvádí. ⁴⁾ N. ubohou lidskou přirozenost

20,11

^{a)} V písni Veni sancte spiritus (Wackernagel, Das deutsche Kirchenlied I, 1864, 105).

1) N. Neboť bez víry a bez Krista je lidská přirozenost a schopnost příliš slabá, než aby konala dobré skutky, vzývala Boha, aby měla trpělivost v utrpení, aby milovala bližního, aby si pilně hleděla uložených úřadů, aby byla poslušná, vystříhala se zlých žádostí atd. Takové vznešené a dobré skutky se nemohou dít bez pomoci Kristovy, jak on sám praví u Jana 15: Beze mne nic nemůžete učiniti. ²⁾ „Sine tuo numine nihil est in homine, nihil est imioxium.“ Ze svatodušní písne Veni sancte Spiritus. (Srovnej v písni Jiříka Třanovského o Duchu svatém „Jak čerstvých vod jelen žádá“: „Neb bez jeho pomoci nemáme žádné moci, mrtvi jsou od přirození v věcech potřebných k spasení.“) ³⁾ 20. článek je ve Var. značně přepracován. Základní věty o ospravedlnění a o dobrých skutcích tu (podle výběru, jež z lat. textu

78

Čl. 20 o víře a dobrých skutcích. Čl. 21 o ctění svatých.

XXI. O ctění svatých.

O ctění svatých učí, že památka svatých se může připomínati, abychom následovali jejich víry¹⁾ a dobrých skutků <každý> podle <svého> povolání, jako císař může následovati Davidova příkladu vedením války k zahnání Turků od <hranic> vlasti. Neboť oba jsou králové. Písmo však neučí vzývati svaté nebo žádati od svatých pomoci, protože nám staví před oči jediného Krista jako prostředníka, smírce, velekněze a přímlovce. Toho máme vzývati a on zaslíbil, že vyslyší naše prosby a toto ctění nejvíce schvaluje, aby totiž byl vzýván ve všech souženích. Pakli by kdo zhřešil, přímlovce máme u Otce, atd. (1 Jan 2, 1).²⁾

podává gotin. vydání) praví: „Pravíme-li tedy, že býváme ospravedlněni vírou, nerozumíme tím, že bychom byli spravedliví pro její hodnost <jako nějaké> ctnosti, ale smysl je, že dosahujeme odpuštění hříchů a přičtení spravedlnosti skrze milosrdenství pro Krista. Toto milosrdenství ovšem nemůže býti přijato jinak než vírou, a víra tu neznamená pouhou známost historie, ale znamená věřit zaslíbení milosrdenství, kterého se nám dostává pro Krista jako prostředníka. A když se tak chápe víra jako důvěra v milosrdenství, není neshody mezi Jakubem a Pavlem. Co totiž praví i Jakub <2, 19>: Dáblové věří a třesou se, míní víru o známosti historie; ta neospravedlňuje, neboť historii znají i bezbožní i ďáblové. Když však Pavel praví <Řím. 4, 5>: Víra bývá počtena za spravedlnost atd., mluví o důvěře v milosrdenství, slíbené pro Krista, a smysl jest, že lidé jsou prohlašováni za spravedlivé, t. j. že jsou smiřováni skrze milosrdenství, nikoli pro vlastní hodnost, ale toto milosrdenství, slíbené pro Krista, sluší přijmouti vírou &ldots; Když církvím předkládáme potřebné učení a potěšení o víře, přidává se i učení o dobrých skutcích, že totiž je při smířených nutná poslušnost vůči zákonu Božimu.“ (CR 26, 366–368.) — Něm. text Var. ještě výrazněji vytýká, že víra není záslužnou ctností. (CR 26, 739.)

21

¹⁾ Srov. Žid. 13, 7 ²⁾ Německý text od počátku článku praví: O ctění svatých učí naši <učitelé>, že se má na svaté pamatovati, abychom se posilnili ve víře, vidíme-li, jak se jim dostalo milosti a jak jim bylo skrze víru pomozeno; pak také, aby si lidé brali příklad z jejich dobrých skutků, každý podle svého povolání, jako císařská milost může blahoslaveně a bohubilbě následovati příkladu Davidova a vésti válku proti Turkům. Neboť oba jsou v úřadě královském, který vyžaduje obranu a zástitu poddaných. Ale nelze Písmem dokázat, že

bychom měli svaté vzývat nebo hledat u nich pomoci. Neboť jest ustanoven jen jediný smírce a prostředník mezi Bohem a lidmi, Ježíš Kristus (1 Tim. 2, 5; v kral. překl.: Jeden jest zajisté Bůh, jeden také i prostředník Boží a lidský, člověk Kristus Ježíš), jenž jest jediný spasitel, jediný nejvyšší kněz <Žid. 8, 1>, trůn milosti a přímluvce před Bohem, <rov.> Řím. 8, 34. A on také sám přislíbil, že chce naši modlitbu vyslychati. To také je podle Písma nejvyšší bohoslužba, abychom téhož Ježíše Krista ve všech nesnázích a potřebách ze srdce hledali a vzývali. Pakli by kdo zhřešil, máme přímluvce u Boha, jenž je spravedlivý, Ježíše atd.

79

Augsburské vyznání. Závěr I. dílu.

Toto asi jest souhrn našeho učení, v němž, jak patrně, není nic, co by se odchylovalo od Písem, od církve obecné nebo od církve římské, pokud nám jest známa z <církevních> spisovatelů. A poněvadž tomu je tak, soudí nelaskavě ti, kdo vyžadují, aby naši <spoluvyznavači> byli pokládáni za kacíře.¹⁾

Celá neshoda se týká několika málo zlořádů, které se do církvi vloudily bez řádné autority. A i kdyby v nich byla nějaká odchylka, přece měli biskupové míti tolik mírnosti, aby naše <spoluvyznavače> snášeli pro vyznání, jehož přehled jsme právě podali; vždyť ani církevní zákony nejsou tak přísné, aby požadovaly všude tytéž obyčeje²⁾, a obyčeje ve všech církvích nikdy stejné nebyly. Ačkoli u nás se větším dílem staré obyčeje bedlivě zachovávají. Neboť je falešná pomluva, že se v našich církvích ruší všechny obřady a všechna stará zařízení. Byla však obecná stížnost, že v běžných obyčejích²⁾ vězí některé zlořady; a poněvadž je nebylo možno s dobrým svědomím schváliti, byly částečně napraveny.³⁾

Závěr:

¹⁾ Německý text praví: Toto asi jest suma učení, které se v našich církvích káže a učí k pravému křesťanskému naučení a k potěše svědomí i k nápravě věřících; a velmi neradi bychom vystavili před Bohem své duše a svá svědomí svrchovanému nebezpečí brání Božího jména a slova nadarmo, anebo na své děti a potomky uvalili a jim za dědictví zanechali jiné učení než to, které je v souhlase s čistým slovem Božím a s křesťanskou pravdou. Poněvadž je naše učení jasně založeno v Písmě svatém, a k tomu není na odpor ani proti obecné křesťanské, ano ani proti římské církvi, pokud lze pozorovat ze spisů Otců, domníváme se také, že naši odpůrci mohou být s námi zajedno v uvedených člancích. Zcela nelaskavě, ukvapeně a proti vši křesťanské jednotě a lásce jednájí proto ti, kdo si troufají sami, bez jakéhokoli dostatečného důvodu Božího zákona a Písma, naše <spoluvyznavače> oddělovat jako kacíře, zavrhnout je a vyhýbat se jim.²⁾ Lat. ritus³⁾ Něm. text 2. odstavce: Neshoda a svár je především o několik tradic a zlořádů. Poněvadž pak na hlavních člancích nelze shledat něco nedůvodného nebo nějaký nedostatek, a protože toto naše vyznání je bohulibé a křesťanské, měli biskupové, i kdyby u nás byl nějaký nedostatek v tradicích, prokázati větší mírnost; ačkoli doufáme, že předložíme náležitý důvod a příčinu, proč se u nás některé tradice a zlořady změnily.

80

Augsburské vyznání. Díl IT. Článek 22.

Články, v nichž se probírají změněné zlořady.¹⁾

Církev u nás nejsou <tedy> v žádném článku víry v rozporu s církvi obecnou, až na to, že upouštějí od několika málo zlořádů, které jsou nové a které proti smyslu církevních zákonů přijala zkažená doba. Žádáme proto, aby císařská milost laskavě vyslechla i to, co bylo změněno, i důvody toho, aby lid nebyl nucen zachovávat tyto zlořady proti svému svědomí.

Nechť císařská milost nevěří těm, kteří mezi lid roztrušují podivné pomlavy, aby vznítili lidskou nenávisť proti našim <spoluvyznavačům>. Tak hned na počátku popudili řádné lidi a způsobili tento rozkol a toutéž lstí usilují nyní rozmnožovati roztržky. Císařská milost nepochybně shledá, že způsob učení i obřadů jest u nás snesitelnější, než jak jej nevraživí a zlovolní lidé popisují. Pravdu přece nelze zjistiti z lidských řečí nebo z utrhaní nepřátel. Lze však snadno dojiti k úsudku, že nic tak nepřispěje k zachování důstojnosti obřadů a k pěstování úcty a nábožnosti v lidu, jako když se obřady v církvích řádně konají.²⁾³⁾

XXII. O obojí z působě¹⁾ [svátosti].

1. Laikům se [u nás] dává obojí způsobu svátosti při Večeři Páně, protože tento obyčej tkví v [jasném rozkazu a] příkazu Páně u Mat. 26, 27: Pijte z toho všichni. Kristus zde zřetelně prikazuje o kalichu, aby [z něho] pili všickni.

Úvod ke II. části:

¹⁾ N. Sporné články; vypisují se zlořády, které byly změněny. ²⁾ N. kratčeji: Poněvadž se tedy o člancích víry v našich církvích neučí proti Písmu svatému nebo proti obecné křesťanské církvi, nýbrž jen se změnil některé zlořády, které se zčásti <do církve> časem vloudily, zčásti byly zavedeny násilím, nutí nás nutná potřeba, abychom je vypsali a udali příčinu, proč se v nich strpěla změna, aby císařská milost mohla poznati, že se tu nejednalo nekřesťansky ani zločinně, nýbrž že jsme takovou změnu dopustili pod tlakem zákona Božího, jehož sluší dbáti s úctou vyšší než jakéhokoli obyčeje.

³⁾ Ve Var. jsou (značně přepracované) články II. dílu nadepsány a seřazeny takto: 1. O mši. 2. O obojí způsobě svátosti. 3. O zpovědi. 4. O rozdíle v pokrmech a o podobných ustanoveních. 5. O kněžském manželství. 6. O mnišských slibech. 7. O církevní moci. 22,1

¹⁾ Způsobu ve svátosti znamená viditelnou věc, v níž se svátost podává, tedy chléb a víno při Večeři Páně. Odtud staré české „pod obojí způsobou“. Srov. P 2.

81

Augsburské vyznání.

2. A aby se nikdo nemohl vytáčet¹⁾, že se to vztahuje jen na kněze, uvádí Pavel v [I.] listě Korintským [11, 20–29] příklad, z něhož je zřejmé, že celá církev²⁾ přijímala obojí způsobu. Tento obyčej zůstal v církvi dlouho [jak lze dokázat z dějin a ze spisů Otců] a není známo, kdy a z čího popudu byl po prvé změněn, ačkoli kardinál Cusanus^{a)} uvádí, kdy byl schválen. Cyprian^{b)} na několika místech dosvědčuje, že lidu³⁾ byla [tehdy] dávana krev⁴⁾ <Páně>. Totéž dosvědčuje [svatý] Jeroným^{e)}, jenž praví: „Kněží slouží svátostí a rozdílují lidu krev Kristovu“. Ba i papež Gelasius nařizuje, aby se svátost nedělila. (Distinkce II. O posvěcení, kap. Zvěděli jsme^{d)}.) [Nenajdeme také žádného církevního zákona, který by nařizoval přijímati jen jednu způsobu.] Toliko zvyk dosti pozdní zná něco jiného; ale je známo, že zvyk zavedený proti Božím příkazům nesmí býti schvalován, jak svědčí církevní zákony. (Distinkce VIII., kap. Pravdou a následující^{e)5)}) Tento zvyk však byl přijat netoliko proti Písmu, ale i proti starým církevním zákonům a proti příkladu církve. Proto všickni, kteří dali přednost užívání obojí způsobu svátosti, neměli býti nuceni, aby s urážkou <svého> svědomí činili jinak. A poněvadž se dělení svátostí nesrovnává s Kristovým ustanovením, upouští se u nás od procesí [se svátostí], dosud obvyklého.⁶⁾

XXIII. O manželství kněží.

1. Byla obecná stížnost¹⁾ na zlé příklady [na velikou míru smilstva a na divoký způsob života] kněží, kteří nedodržovali <slib čistoty>²⁾. Z toho důvodu prý sám papež Pius <II.> řekl, že byly jisté důvody, pro

22,2

^{a)} Nicolaus Cusanus, Ep. III ad Bohemos, Opera Cusani, Paris 1514, vol. II, f. Bb 3. Tam praví, že se na zákazu kalicha usnesl 4. koncil lateránský r. 1215. ^{b)} Cyprianus, Epištola 57. CSEL 3, 2, str. 652. ^{c)} Hieronymus, Comm. in Zeph.c. 3.MSL25; 1375 A. Opp.Hier.6. ^{d)} Decr. Grat. III., dist. 2 De consecratione, c. 12 Comperimus. Friedberg I, 1318. Srov. doklady k P 2, kde též citát stojí na prvním místě a uvádí se i výrok Cyprianův a Jeronýmův. ^{e)} Decr. Grat., I., dist. 8, c. 4 Veritate ss. Friedberg I, 14.

¹⁾Něm. text dodává: a aby nikdo nemohl tato slova napadat a falešně vykládat. ²⁾ N. celé shromáždění korintské církve ³⁾ N. laikům ⁴⁾N. kalich ⁵⁾ N. Je pak zřejmé, že takový zvyk, zavedený proti Božímu přikázání i proti starým církevním zákonům, je nesprávný. ⁶⁾ Císař vybídl při počátku sněmu evangelické stavy k účasti na procesí o t. zv. Božím těle, které připadalo na 16. červen, když již sněm byl shromážděn.

23,1

1) N. U všech lidí, vysokého i nižšího stavu, byla veliká stížnost po <celém> světě ²⁾ N. kteří nedovedli dodržovat panickou čistotu a takové

82

Čl. 22 o obojí způsobě. Čl. 23 o manželství kněží.

které bylo kněžím manželství odňato, že však jsou daleko závažnější [a důležitější] důvody pro to, aby jim bylo vráceno. Tak totiž píše^{a)} Platina.³⁾ Poněvadž se tedy [někteří] naši kněží chtěli uvarovati těchto veřejných⁴⁾ pohoršení, [cizoložství a jiného smilstva,] oženili se a učili, že jest jim dovoleno uzavíratí manželství⁵⁾. Předně, protože Pavel praví: Z příčiny smilstva jeden každý manželku svou měj (1 Kor. 7, 2). A: Lépe jest v stav manželský vstoupiti nežli pálení se (1 Kor. 7, 9). Za druhé, [protože] řekl Kristus, [jenž dobře věděl, co je v člověku]: Ne všickni chápají slova toho (Mat. 19, 11), kde učí, že ne všickni lidé jsou způsobilí k panictví, neboť Bůh stvořil člověka [jako muže a ženu, 1 Mojž. 1, 27] k plození (1 Mojž. 1, 28). A [zkušenost příliš jasně ukázala, že] není v lidské moci [napravovati nebo] měniti stvoření [svrchovaně mocného Boha] beze zvláštního daru a díla, Božího [a bez milosti Boží, jen vlastním předsevzetím a slibem].⁶⁾ A tak ti, kdo nejsou způsobilí k panictví, mají uzavřít manželství. Neboť Božího příkazu a Božího zřízení nemůže zrušiti žádný lidský zákon, žádný [kněžský] slib.⁷⁾ Z těchto důvodů <naše církev> učí, že kněžím bylo dovoleno oženiti se⁸⁾.

2. Jest také známo¹⁾, že v [křesťanské] církvi byli kněží [a diákon] za starodávna ženatí. Vždyť i Pavel praví, že biskupem má býti volen ženatý (1 Tim. 3, 2).²⁾ A v Německu teprve před čtyřmi sty léty byli kněží násilně přinuceni k bezženství; a vzepřeli se tomu [všichni] tak [důrazně a pevně], že mohučský arcibiskup byl od vzbouřených rozhořčených kněží téměř připraven o život³⁾, když chtěl vyhlásit [nový] edikt

ohavné neřesti dostoupily vrcholu. ³⁾ Něm. text rozšiřuje zmínku o výroku Piově v celý odstavec, jenž však následuje až za odstavcem druhým. Viz níže pozn. 6) k odst. 2. ⁴⁾ N. ošklivých a velikých ⁵⁾ Něm. text dodává: Jako příčinu uvádějí, že je k tomu dohnala a pohnula veliká nouze jejich svědomí, když přece Písmo zřetelně ohlašuje, že manželství zřídil Pán Bůh k zabránění smilstvu. ⁶⁾ Něm. text dodává: Neboť kolik dobrého, kolik počestného, čistého života, kolik křesťanského, ctnostného nebo poctivého obcování při mnohých z toho vzešlo, <nýbrž naopak> jak strašný hrozný nepokoj a trápení svědomí mnozí proto měli na samém konci života, je bíledni a, mnozí z nich to sami vyznali. ⁷⁾ N. Poněvadž tedy Boží

slovo a přikázání nemůže býti měněno žádným lidským slibem nebo zákonem, kněží a jiní duchovní se z těchto a jiných příčin a důvodů oženili. ⁸⁾ Lat. text 1531: že kněžím je dovoleno ženiti se. ^{a)} Bartolomeo Platina píše o Piovi II. (Enea Silvio Piccolomini) v Opus de vitis ac gustis summorum pontificum, 1479 (v kolínském vyd. 1573, str. 302).

23,2

¹⁾ N. Z dějin i ze spisů Otců lze dokázat ²⁾ Něm. text uvádí plně naznačený verš. ³⁾ N. byl by za vzpoury všeho kněžstva v <jejich> shluku téměř přišel

83

Augsburské vyznání.

římského papeže o té věci. A celá věc se [hned od počátku] prováděla tak [ukvapeně a] tyransky⁴⁾, že se manželství zapovídalo nejen pro budoucnost, ale že byly trhány i manželské svazky tou dobou [již dávno] trvajících, proti každému božskému i lidskému⁵⁾ právu, i proti samým církevním zákonům, vydaným nejen od papežů, ale i od nejproslulejších církevních sněmů^{a)}.⁶⁾

3. A protože se lidská přirozenost stává znenáhla tím mdlejší, čím je svět starší, sluší se pečovati o to, aby se do Německa nevloudilo <ještě> více nepravostí.¹⁾

4. Dále ustanovil Bůh manželství, aby bylo lékem lidské slabosti.¹⁾ Samy staré církevní zákony mluví o tom^{a)}, že by se stará přísnost v <těchto> pozdějších dobách někdy měla zmírnit se zřetelem na lidskou mdlobu [a aby se zabránilo pohoršení]. Jest [vpravdě nejvyšší] žádoucí [a křesťanské], aby se to stalo i v této záležitosti.²⁾ A zdá se, že se církvím

o život. (Jde o arcibiskupa Siegfrieda, jemuž se tak vzepřeli knězi na synodách v Erfurtě a v Mohuči r. 1075. K podobným událostem došlo i v Čechách r. 1197. V. Novotný, České dějiny, I. 2, 1148 n.) ⁴⁾ N. nenáležitě ⁵⁾ N. přirozenému a světskému ⁶⁾ Sem vkládá něm. text zvláštní odstavec: Od mnohých vysoce postavených, bohabojných a rozumných lidí bylo častokrát slýcháno, že z takového vynuceného celibátu a olupování o stav manželský, který sám Bůh ustanovil a k němuž dal <každému> svobodu, nikdy nevzešlo nic dobrého, ale mnoho velkých a zlých neřestí a mnoho špatnosti. I jeden z papežů, Pius II., jak historie o něm ukazuje, často sám říkal a dal o sobě napsati tato slova: (viz výše v prokladu lat. textu odst. 1.) A není pochyby, že papež Pius pronesl toto slovo promyšleně jako rozumný a moudrý člověk.

^{a)} Decr. Grat., I., dist. 82, c. 2–5; d. 84, c. 4. Friedberg I, 290–292 a 296.

23,3

¹⁾ Něm. text: Proto máme ve vsí poddanosti k císařskému veličenstvu tu naději, že vaše veličenstvo jako křesťanský veleslavný císař milostivě uváží, že nyní v posledních časech a dnech, které Písmo ohlašuje, je svět stále a stále horší a lidé mdlejší a slabší. Proto je zajisté nanejvýš nutné, užitečné a křesťanské bedlivě zakročiti, aby tam, kde se manželský stav zakazuje, nepronikla do německých zemí ještě horší a hanebnější smilná neřest.

23,4

^{a)} Decr. Grat., I., dist. 34, c. 7; II., causa I, quaest. 7, c. 5. Friedberg I, 127 a 430.

¹⁾ V něm. textu pokračuje ještě předchozí odstavec větou odpovídající první větě lat. odstavce 4.: A nikdo nebude moci tyto věci moudřeji a lépe změnit nebo zaříditi než Bůh sám, jenž stav manželský ustanovil, aby pomohl lidské křehkosti a zabránil smilstvu. ²⁾ N. text dodává: Jakou pak škodu může obecné církvi křesťanské způsobit manželství kněží a duchovních, zvláště pak farářů a jiných, kteří mají církvi sloužiti?

84

Čl. 23 o manželství kněží.

bude jednou nedostávati pastýřů³⁾, bude-li jim ještě déle [tak tvrdě] bráněno ženiti se.

5. Když tedy je tu zřejmý rozkaz Boží, když je znám obyčej církve, když nečistý celibát působí tolik pohoršení, cizoložství a jiných zločinů hodných toho, aby je dobrá vrchnost trestala, pak je přece divné, že se v ničem nepostupuje ukrutněji než proti manželství kněží. Bůh káže, aby se manželství prokazovala čest; zákony ve všech dobře zřízených státech, i u pohanů, ozdobily <tento stav) největšími počty. Nyní však jsou krutě stíháni hrdelními tresty, a to dokonce kněží, proti smyslu církevních zákonů, pro nic jiného než pro manželství. Pavel nazývá d'ábelským učením, které zbraňuje ženiti se (1 Tim. 4, Inn). Tomu teď snadno rozumíme, když se zákaz manželství hájí takovými tresty,¹⁾

6. Ale jako žádným lidským zákonem, tak ani (kněžským) slibem nemůže býti zrušen [nebo změněn] příkaz Boží. Proto i Cyprian a) radí, aby se vdaly ženy, které nezachovávají slíbenou čistotu. Jeho slova znějí (I. kniha listů, list 11): „Jestliže nechtějí nebo nemohou vytrvati, jest lépe, aby se provdaly, než aby pro své rozkoše padly do ohně; necht' aspoň nejsou ku pohoršení¹⁾ bratřím a sestrám“.

³⁾ N. kněží a farářů
23,5

¹⁾ Něm. text: Jestliže se tedy kněží a duchovní na základě Božího slova a zákona ženiti mohou, jestliže k tomu dějiny dokazují, že kněží ženatí byli, jestliže dále slib čistoty způsobil tolik ošklivých, nekřesťanských pohoršení, tolik cizoložstva, strašného, neslýchaného smilstva a ohavných neřestí, že i někteří počtí kanovníci, i někteří členové papežské kurie v Římě sami to často doznali a s žalostí osvědčili, jak se skrze takové neřesti, které se v kléru příliš ohavně rozmohly, vzbuzoval Boží hněv — pak je věru žalostné, že bylo křesťanské manželství nejen zakázáno, ale že se na některých místech opovážili zcela překotně manželství trestat, jakoby šlo o veliký zločin, ač přece Bůh v Písmu sv. přikázal, aby manželskému stavu byla prokazována všecka čest. I v císařských právech i ve všech monarchiích, kdekoli byly řádné zákony a právní řady, je manželský stav ve veliké chvále. Ale nyní se počínají lidé bez viny, jen pro manželství, mučit, a to dokonce kněží, s nimiž by se mělo nakládati šetrněji než s jinými. A děje se to nejen proti právu Božímu, nýbrž i proti církevním zákonům. Apoštol Pavel jmenuje (1 Tim. 4, 1. 3) učení, které zakazuje manželství, učením d'ábelským. Kristus sám pak praví (Jan 8, 44), že d'ábel je vražedník od počátku. To se pak věru shoduje, že to musí býti jistě d'ábelské učení, zakazovat manželství a opovážovat se udržovati to učení proléváním krve.

23,6

^{a)} Cyprianus.Epist. 4, 2. CSEL 3, 2, str. 474, anebo epist. 62, 2, MSL 4, 378.

¹⁾ N. mají hledět k tomu, aby nepůsobily pohoršení
85

Augsburské vyznání.

7. Jakousi¹⁾ mírnost projevují i církevní zákony^{a)} vůči těm, kteří složili slib před stanoveným věkem²⁾, jak se téměř až dosud zpravidla děje³⁾.

XXIV. O mši.

1. Neprávem jsou naše církve obviňovány, že prý odstraňují mši. [Je však zřejmé, a lze bez chvály říci, že] u nás se mše zachovává a [že] se slouží s největší uctivostí¹⁾ [a vážností]. Zachovávají se také téměř všechny obvyklé obřady až na to, že se někde k latinským zpěvům připojují německé. Ty se přidávají k poučení [a cvičení] lidu; neboť obřadů jest třeba zejména

k poučování nevědomých²⁾. I Pavel nařizuje, aby se užívalo jazyka, který je lidu srozumitelný <1 Kor. 14, 9. 19>.³⁾ Lid si zvyká, aby zároveň užívali svátosti, jsou-li kteří <k ní> způsobilí; i to zvyšuje vážnost a posvátnost veřejných obřadů. Nepřipouští se k ní totiž nikdo, kdo nebyl napřed zpytován a vyslechnut. Lidu se také připomíná důstojnost a užitečnost svátosti, jak veliké potěšení přináší bázlivému svědomí, aby se učili Bohu věřiti a všechno dobré od Boha očekávati a žádati.⁴⁾ Taková služba se Bohu líbí, takové užívání svátostí živí zbožnou oddanost k Bohu. Nezdá se tedy, že by se mše sloužily u <našich> odpůrců s větší nábožností nežli u nás.

2. Je pak známo, že si všichni řádní lidé už dávno veřejně a více než na co jiného stěžovali také na hanebné znesvěcování mší obrácených v zisk. Není zajisté tajemstvím, jak široce se tento zlořád rozmohl ve všech kostelích, jací to lidé slouží mše jen pro mzdu a pro plat, jak mnozí ji slouží proti záповědi církevních zákonů. Pavel pak přísně hrozí těm, kdo nehodně zacházejí s večeří Páně, když praví: Kdokoli jedl by chléb tento,

23,7

^{a)} Decr. Grat., II., causa 20, quaest. 1, c. 13–15. Friedberg I, 846. ¹⁾ N. Velikou ²⁾ N. v mládí ³⁾ N. jakožte knězi a mniši přišli do tohoto stavu většinou v mládí z nevědomosti.

24,1

¹⁾ N. nábožností ²⁾ N. aby se na nich lid učil, co potřebuje vědět o Kristu. ³⁾ Rada latinských rukopisů dodává: &ldots; v církvi, ale také je to ustanoveno právem lidským. ⁴⁾ N. místo poslední věty: Lidé se také s největší pílí často o svaté svátosti vyučují, k čemu je ustanovena a jak se jí má užívat, že totiž k potěšování polekaných svědomí. Lid se tím přivádí ku přijímání <svaté Večeře> a ke mši. Při tom se také podává poučení proti jinému nesprávnému učení o svátosti. Látka je v něm. textu tohoto odstavce poněkud přeskupena.

86

Čl. 23 o manželství kněží. — Čl. 24 o mši.

a pil kalich Páně nehodně, vinen bude tělem a krví Páně (1 Kor. 11, 27).¹⁾ Když proto byli naši kněží na tento hřích upozorněni, přestaly u nás soukromé mše, poněvadž soukromé mše nebyly skoro nikdy slouženy jinak než pro zisk.²⁾

3. O těchto zlořádech biskupové dobře věděli; kdyby je byli včas napravili, bylo by nyní méně sporů. Dříve svým nedbáním dopustili, aby se do církve vloudilo mnoho kazů. Nyní začínají pozdě hořekovati nad pohromami církve. Vždyť tyto nepokoje mají svůj původ jen v oněch zlořádech, které <už> byly tak zjevné, že nebylo možno déle je trpěti. Došlo k velkým různicím o mši, o svátost, snad proto, aby svět nesl pokutu za tak dlouhé znesvěcování mší, které v církvi po tolik staletí trpěli ti, kdo je mohli i měli napravit. Neboť v Desateru jest psáno: Nenechá bez pomsty Hospodin, toho, kdož by bral jméno jeho nadarmo (2 Mojž. 20, 7). Zdá se však, že od počátku světa nebyla žádná božská věc nikdy tak obracena v zisk, jako mše.¹⁾

4. K tomu přistoupila domněnka, která soukromé mše rozmnožila do nekonečna, že totiž Kristus svým utrpením učinil dosti <jen> za prvotní hřích a mši že ustanovil, aby v ní bylo obětováno za každodenní, smrtelná i všední provinění.^{a)} Odtud vyplynula ta obecná domněnka, že mše jest skutek, který zahlašuje hříchy živých i mrtvých prostě tím, že jest vykonán^{1).}²⁾ Tu pak začali disputovat, zda jedna mše odříkaná za mnohé má stejnou platnost jako jednotlivé mše <sloužené> za jednotlivce. Tato disputace zplodila to nekonečné množství mší, [když tímto skutkem

24,2

¹⁾ V gotinském vydání jsou zde přehozeny dva řádky. ²⁾ Něm. text tohoto odstavce praví: Poněvadž pak se mše dříve rozmanitě zneužívalo, jak je na bíledni, že se z ní udělal (hotový) trh, že se mše kupovala a prodávala a že se většinou ve všech kostelích konala pro peníze, byl tento zlořád vícekrát, již i dříve, kárán od učených a zbožných lidí. Když nyní naši kazatelé o tom kázali a kněžím se připomněla hrozná odpovědnost <svěřeného úřadu>, která má právem pohnouti každým křesťanem, že totiž je vinen tělem a krví Kristovou, kdo svátosti užívá nehodně, přestaly u nás takové prodejné a pokoutní mše, které se dosud konaly z nucení pro peníze a pro obročí.

24,3

¹⁾ Tento odstavec v něm. textu chybí.

24,4

^{a)} Uvedený názor vyjadřuje na př. Paschasius Radbortus, *De corpore et sanguine Domini*. MSL 120, 1293 nn.

¹⁾ Lat. *ex opere operato*. Srov. výše čl. 13. ²⁾ Něm. text od poč. odstavce: Tím byl také potrestán ohavný blud záležející v učení, jakoby náš Pán Ježíš Kristus svou smrtí učinil dosti jen za dědičný hřích a že mši ustanovil jako obět' za ostatní hříchy a tak že učinil mši obětí za živé i za mrtvé, aby skrze ni byl hřích sňat a Bůh smířen.

87

Augsburské vyznání

chtěli u Boha dosáhnout všeho, čeho potřebovali a při tom se zapomnělo na víru v Krista a na správnou službu Bohu].

5. Naši o těchto domněnkách připomněli, že nesouhlasí se svatými Písmy a že tupí slávu Kristova utrpení. Neboť Kristovo utrpení bylo obětí a dostiučiněním netoliko za prvotní hřích, ale i za všechny ostatní hříchy, jak jest psáno <v listě> k Židům <10, 10>: Posvěcení jsme skrze obětování (těla) Ježíše Krista jednou. A opět <10,14>: Jednou obětí dokonalé učinil na věky ty, kteříž posvěcení bývají.¹⁾

6. Písmo též učí, že býváme před Bohem ospravedlňováni vírou v Krista, když věříme, že se nám hříchy odpouštějí pro Krista. Jestliže však mše zahlazuje hříchy živých i mrtvých samotným úkonem, děje se ospravedlnění mešním úkonem, nikoli vírou: to však Písmo nepřipouští.¹⁾

7. Kristus však přikazuje činiti to na jeho památku (Luk. 22, 19). Mše jest tedy ustanovena proto, aby si víra těch, kteří svátosti užívají, připomínala, jaká dobrodiní skrze Krista přijímá a aby pozdvihla a potěšila bázlivé svědomí. Neboť pamatovati na Krista znamená pamatovati na jeho dobrodiní a zakoušeti, že se nám opravdu podávají. A nestačí připomínati si událost <Kristova utrpení>, protože tu si mohou připomínati i Židé a bezbožní lidé.

8. Mše se tedy má sloužiti proto, aby se tu podávala svátost těm, kdo potřebují potěšení, jak praví Ambrosius^{a)}: „Protože stále hřeším, potřebuji stále přijímat lék.“¹⁾

24,5

¹⁾ Něm. text odstavce: Proto bylo dáno — bez pochyby nezbytné — poučení o tom, jak se má svátosti správně užívat. A to za prvé, že Písmo na mnoha místech svědčí, že není jiné obětí za hřích dědičný i za jiné hříchy než jediná smrt Kristova. Neboť tak je psáno <v listě> Židům <9, 26>, že se Kristus obětoval jednou a tím že učinil dosti za všechny hříchy. Je to v církevním učení neslýchaná novota, že by Kristova smrt dostičinila jen za hřích dědičný a

nikoli také za jiné hříchy. Jest tedy naděje, že každý porozumí, že takový blud nebyl potrestán neprávem.

24,6

¹⁾ Něm. text praví: Za druhé, sv. Pavel učí, že před Bohem dosahujeme milosti skrze víru a nikoli skrze skutky. Tomu se zřejmě přičií ten zlořád se mší, když si lidé myslí, že dosáhnou milosti skrze tento skutek <mešního výkonu>; vřdyt' přece víme, že se mše užívá k zproštění hříchů a k dosažení milosti a všech dobrých věcí u Boha, nejen pro samého kněze <jenž mši slouží>, ale pro celý svět a pro jiné, živé i mrtvé. 24,78

^{a)} Podle Pseudo-Ambrosia, De sacramentis IV 6, 28. MSL 16, 464. Citují i Pražské články (P 2 h).

¹⁾ Něm. text: Za třetí, svatá Večeře Páně není ustanovena, aby byla obětí za hřích neboť ta oběť se stala již prve nýbrž k probuzení

88

Článek 24 o mši.

9. Poněvadž jest mše takovéto společné užívání svátosti, zachovává se u nás jedna <všem> společná mše každý svátek i jiné dny, chce-li kdo svátosti užívati, a tu se svátost podává těm, kteří si <toho> žádají. Tento obyčej není v církvi nový. Staří <církevní spisovatelé> před <papežem> Řehořem <I.> se nezmiňují o soukromé mši; o společné mši však mluví velmi mnoho. <Jan> Zlatoústý^{a)} praví, že kněz denně stojí u oltáře a jedny k přijímání připouští, jiným brání. Ze starých církevních zákonů pak jest patrné, že mši sloužil toliko jeden <kněz>, od něhož ostatní kněží a diákoní tělo Páně přijímali. Tak totiž znějí slova Nikajského kánonu^{b)}: „Svatou večeří nechť přijímají diákoní podle řádu po kněžích od biskupa anebo od kněze“. A Pavel o večeři Páně nařizuje, aby jedni na druhé čekávali (1 Kor. 11, 33), tak aby byla účast společná.¹⁾

10. Když se tedy náš <způsob> mše opírá o příklad církve podle Písma, a podle <církevních> Otců, doufáme, že nemůže být zavržen, zejména, když se z veliké části zachovávají veřejné obřady stejné jako ty, kterých se užívalo dříve. Různíme se toliko v počtu mší, a jistě by prospělo zmenšit jej pro tak příliš veliké a zřejmé zneužívání.¹⁾ Neboť kdysi se ani v nejpočetnějších církvích nesloužila všude mše každý den, jak svědčí Trojdílná historie, kniha 9^{a)}: „V Alexandrii naopak se čtou Písma ve

naší víry a k potěšení svědomí <lidí>, kteří se skrze svátost dovídají, že jim byla od Krista slíbena milost a odpuštění hříchů. Proto vyžaduje tato svátost víru a bez víry se jí užívá nadarmo. (Ostatek odstavce 7. a ani odst. 8. není v něm. textu obsažen.)

24,9

^{a)} Podle latinského překladu Chrysostoma, Hom. 3 in ep. ad Eph. c. 1. MSG 62, 29. Hom. 17 in ep. ad Hebr. c. 10. MSG 63, 132. ^{b)} Kánon 18.

¹⁾ Něm. text: Poněvadž tedy mše není oběť za jiné, za živé či za mrtvé, aby s nich sňala hříchy, nýbrž má býti společným přijímáním, při němž kněz a ostatní přijímají svátost pro sebe, dodržuje se u nás ten způsob, že se o svátečních dnech — podle potřeby i jindy — koná mše a ti, kteří si toho žádají, přijímají svátost. Tak u nás zůstává mše ve svém správném užívání, jak se dříve v církvi konala, jak lze dokázat ze sv. Pavla (1 Kor. 11, 20 a násled.) i ze spisů mnoha Otců. (Doklady jako v lat. textu.)

24,10

^{a)} Magnus Aurelius Cassiodorus, Historia ecclesiastica tripartita 9, 38. MSL 69, 1155. Předlohou je Sokrates, Historia ekklesiastiké 5, 22. MSG 67, 636.

¹⁾ N. Poněvadž tedy nebyla zavedena žádná novota, která by v církvi nebyla bývala od starodávna, a také se ve veřejných mešních obřadech neděje žádná patrná změna, leč že

prestaly jiné nepotřebné mše, které se konávaly zneužitím vedle mše farní, jest jistě spravedlivé, aby tento způsob konání mše nebyl odsuzován jako kacířský a nekřesťanský. (Následuje doklad z Trojdílné historie jako v lat. textu.)

89

Augsburské vyznání.

středu a v pátek a doktoři je vykládají a koná se vše kromě slavnostního obřadu mše²⁾.

XXV. O zpovědi.*)

1. Zpověď není v našich církvích zrušena. Je totiž zvykem podávati tělo Páně toliko těm, kteří napřed byli zpytováni a rozhřešeni. A lid jest co nejsvědomitěji poučován, co má věřiti o rozhřešení,¹⁾ o čemž se v minulosti naprosto mlčelo. Lidé se poučují, aby si rozhřešení velice [a draze] vážili, protože to [není hlas přítomného člověka, ale] hlas Boží a prohlašuje se z Božího rozkazu. Moc klíčů jest [s velikou horlivostí] velebena a připomíná se, jak veliké [a potřebné] potěšení přináší poděšenému svědomí a že Bůh žádá víru, abychom tomuto rozhřešení věřili jako jeho hlasu znějícímu s nebe a že tato víra v Krista skutečně dosahuje a přijímá odpuštění hříchů. Dříve byly nemírně vynášeny skutky dostičinění; nebylo ani zmínky o víře, o Kristových zásluhách a o spravedlnosti z víry.²⁾ A proto nelze po této stránce viniti naše církve ani v nejmenším. Neboť v tom i naši odpůrci nám musí připustiti, že naši kazatelé předkládají a objasňují učení o pokání co nejbedlivěji.

2. O zpovědi však učí, že není nutné vypočítávati provinění a že svědomí se nemají zatěžovati starostmi o výčet všech vin, protože jest nemožné vypověděti je všechny, jak svědčí Žalm 19, 13: Proviněním kdo vyrozumí¹⁾, a Jeremiáš 17,9: Nejlstivější jest srdce <nade všecko, a nejpřevrácenější>. Kdo vyrozumí jemu? Jestliže by měly býti odpuštěny jen vypočítané hříchy, pak by se svědomí nikdy nemohlo upokojiti, protože většinu hříchů ani nevidíme, ani se na ně nemůžeme rozpomenouti.¹⁾ I staří církevní spisovatelé dotvrzují, že toto vypočítávání není nutné. Neboť v Dekretech [dist. 1. o pokání] se uvádějí tato slova <Jana>

²⁾Doslova: kromě slavnostního obyčeje oběti.

*) Viz již Čl. 11.

25,1

¹⁾ N. jaké potěšení je v slově rozhřešení ²⁾ Místo této věty má něm. text až do konce odstavce: O těchto potřebných člancích nebylo dříve ve výkladech kazatelů, kteří o zpovědi tolik učili, ani slovíčka; oni jen trápili svědomí dlouhým vypočítáváním hříchů, dostičiněním, odpuštění, poutěmi a podobnými věcmi. A mnozí z našich odpůrců sami vyznávají, že se s naší strany o pravém křesťanském pokání píše a pojednává lépe než dlouho předtím.

25,2

¹⁾ Místo této věty praví něm. text: Ubohá lidská přirozenost vězí v hříších tak hluboko, že jich všech nemůže vidět ani znát; a kdybychom měli býti rozhřešeni jen z těch, které dovedeme vypočítat, bylo by nám málo pomoheno. Proto není nutné nutit lidi, aby hříchy vypočetli zejména.

90

Čl. 24 o mši. Čl. 25 o zpovědi. Čl. 26 o rozlišování pokrmů.

Zlatoústého^{a)}: „Neříkám ti, aby ses veřejně vyzrazoval anebo před jinými na sebe žaloval; ale chci, abys poslouchal proroka, jenž řekl: Zjev Hospodinu²⁾ cestu svou (Žalm 37, 5). S modlitbou proto vyznávej své hříchy před Bohem, pravým soudcem. Svá provinění nepronášej jazykem, ale pamětí svého svědomí.“ [Tu je zřejmé, že Zlatoústý nenutí

vypočítávat hříchy jmenovitě.] A Glossa o pokání (dis 5., kap. At' uváží)^{b)} prohlašuje, že zpověď [není nařízena Písmem, ale že] jest lidské³⁾ ustanovení. Přesto jsme u nás podrželi zpověď jak pro tak veliké dobrodiní, které přináší rozhřešení [a to je tu věc hlavní a nejvýznamnější], tak pro [potěchu a] jiné užítky [zděšenému] svědomí, [čemuž naši kazatelé pilně učí].

XXVI. O rozlišování pokrmů.^{*)}

1. Nejen v lidu, ale i mezi učiteli v církvích vládlo obecné přesvědčení, že rozlišování pokrmů a podobná lidská ustanovení¹⁾ jsou skutky užitečné k tomu, aby si jimi lidé zasluhovali milost a činili došli za hříchy.^{a)} Že tak svět smýšlel, jest patrné z toho, že byly denně ustanovovány nové obřady, nové řády, nové svátky, nové posty; a kazatelé²⁾ v kostelích vyžadovali tyto skutky jako bohoslužbu nezbytnou, aby si lidé zasloužili milost, a velmi děsili svědomí <lidí>, jestliže by co z toho zanedbali. Z toho přesvědčení o lidských ustanoveních následovalo v církvi mnoho zlého³⁾.

2. Za prvé bylo zatemněno učení o milosti a o spravedlnosti z víry¹⁾, což jest nejdůležitější část evangelia, která má v církvi co nejpatrněji vynikati, aby Kristova zásluha byla dobře poznávána a aby víra, která

^{a)} Decr. Grat. II., causa 33, quaest. 3. — De poenitentia, dist. 1, c. 87, 4. Friedberg I, 1185. Předlohou Chrysostomus, Hom. 31 in ep. ad Hebr. MSG 63,216. ^{b)} Glossa Decr. Grat., sec. p. De poenitentia dist. 5. cap. Consideret. V lyonském vydání z 1506 l. 375b: Melius dicitur eam (sc. confessionem) institutam fuisse a quadam universalis ecclesiae traditione quam ex novi vel veteris testamenti auctoritate. Tedy: Lépe jest říci, že zpověď byla ustanovena jakousi tradicí obecné církve než na základě Nového či Starého Zákona.

²⁾ Kral. text má: Uval na Hospodina ^{a)} N. církevní

26,1

^{*)} Článek mluví vlastně o lidských ustanoveních (tradicích) vůbec.

^{a)} Thomas Aq., Summa theologica. II. 2., q. 147.

¹⁾ Lat. traditiones. Tak v celém článku. ²⁾ Doslova: doktoři ³⁾ N. mnoho škodných bludů.

26,2

¹⁾ N. Za prvé se tím zatemňovala milost Kristova a učení o víře

91

Augsburské vyznání.

věří, že se <jí> hříchy pro Krista odpouštějí, byla postavena vysoko nad skutky a nade všechny ostatní způsoby bohoslužby. Proto i Pavel co nejvíce zdůrazňuje tento článek, odsouvá zákon a lidská ustanovení,²⁾ aby ukázal, že křesťanská spravedlnost je něco jiného než skutky toho druhu, že to je [toliko] víra [v Krista], která věří, že jsme pro Krista přijímáni na milost. Toto Pavlovo učení bylo však téměř zcela potlačeno lidskými ustanoveními, která zplodila domněnku, že náleží zasloužiti si milost a spravedlnost rozlišováním pokrmů a podobnými způsoby bohoslužby³⁾. Při pokání nebylo ani zmínky o víře a ukládaly se jen tyto dostičinící skutky; mělo se za to, že v nich záleží celé pokání.

3. Za druhé zatemnila tato lidská ustanovení přikázání Boží, protože se ustanovením dávala daleko větší přednost před přikázáními Božími. Mělo se za to, že celé křesťanství záleží v zachovávaní určitých svátků, obřadů¹⁾, postů a oděvů. Tomu byla dávána nejhonosnější jména, jakoby [jen] v tom záležel duchovní život a dokonalý²⁾ život, zatím co žádné chvály nepožívaly rozkazy Boží, <platné> podle povolání: že otec vychovával děti, že matka rodila,

že vládce spravoval stát.³⁾ Tyto skutky [od Boha přikázané] pokládali za světské, nedokonalé a mnohem horší než okázalé zachovávání oněch lidských ustanovení. [Proto nebylo těmto ustanovením míry ani konce.] A tento blud velmi sužoval svědomí zbožných lidí, kteří litovali, že jsou v poutech nedokonalého způsobu života, v manželství, v úřadech nebo v jiných občanských funkcích, obdivovali mnichy a jim podobné <lidi> a mylně se domnívali, že zachovávání závazků od takových lidí je Bohu milejší.

4. Za třetí, tato ustanovení uvrhla <lidská> svědomí do velkých nebezpečí, poněvadž bylo nemožné všechna je zachovávat, a přece se lidé domnívali, že zachovávání jich jest nutná služba Boží. Gerson píše^{a)}, že mnozí propadli zoufalství, někteří že dokonce spáchali sebevraždu, protože přišli k závěru, že <těmto> ustanovením nemohou učiniti zadost

²⁾ N. Proto i sv. Pavel horlivě brojil proti zákonu Mojžíšovu a proti lidské tradici ³⁾ N. ustanovenými posty, rozlišováním pokrmů, oděvy a pod.
26,3

¹⁾ N. modliteb ²⁾ N. křesťanský ³⁾ N. Naproti tomu se ostatní nezbytné dobré skutky pokládaly za něco světského, neduchovního, totiž ty, které je každý povinen konati podle svého povolání, jako že otec rodiny pracuje, aby uživil ženu a děti a aby je vychoval v bázni Boží, že matka děti rodí a opatruje, že kníže a vrchnost spravuje zemi a lid.
26,4

^{a)} Gerson, Tractatus de praeparatione ad missam etc. Vydal Dupin, Opera, Antverp. 1706, sv. III, 323nn. (Volně.)

92

Článek 26 o rozlišování pokrmů.

a při tom vůbec neslyšeli potěšení o spravedlnosti z víry a o milosti. Vidíme, že summisté a bohoslovci sbírají ustanovení a hledají pro ně zmírnění¹⁾, aby ulehčili svědomím; ale nedosahují valného výsledku, nýbrž zaplétají svědomí leckdy ještě do horších osidel.

5. A ve školách i v kázáních byli tak zaměstnáni sbíráním lidských ustanovení, že jim nezbývalo času zabývat se Písmem a hledati užitečnější učení o víře, o kříži, o naději, o hodnotě občanských věcí, o potěšení svědomí v těžkých pokušeních. A tak si Gerson^{a)} a někteří jiní bohoslovci velmi stěžovali, jak jim tyto spory o lidská ustanovení překážely, že se nemohli obíratí lepším učením ¹⁾

6. I Augustin^{a)} zakazuje zatěžovati svědomí takovými závazky a moudře napomíná Januaria, aby věděl, že sluší zachovávat je bez přílišného zdůrazňování; tak znějí jeho slova.¹⁾

7. Proto je falešné podezření některých, zdá-li se jim, že se naši dotkli této otázky se [zločinnou] lehkomyšlností anebo z nenávisťi k biskupům¹⁾. Bylo naprosto nutné varovati církve před těmito bludy, které vznikly z ustanovení špatně pochopených. Neboť evangelium nutí, aby se v církvi naléhavě předkládalo učení o milosti a o spravedlnosti z víry. Jemu však nelze porozuměti, jestliže se lidé budou domnívat, že si milosti zaslouží zachováním ustanovení, která si sami zvolili.

8. Proto <naši> učili v tom smyslu, že si nemůžeme zasloužiti milost [ani usmířiti Boha] ani učiniti dosti za hříchy zachováním [zmíněných] lidských ustanovení. Není proto přípustné domnívat se, že takovéto

¹⁾ N. Lat. text: epieikeias, t. j. způsoby, jak zmírnit zákon výkladem o jeho plnění podle smyslu. Něm.: Aequität.

26,5

^{a)} Gerson, De vita spirituali animae, lect. 2. Opera, 2. vyd. 1728, III, 16.

¹⁾ Něm. text praví v tomto odstavci: Mnoho zbožných, učených lidí si v dřívější době stěžovalo, že taková ustanovení působí v církvi mnoho svárů a že se tím zbožným lidem brání dojít k pravému poznání Krista. Gerson a někteří jiní si na to velmi důrazně stěžovali.

26,6

^{a)} Augustinus, Epist. 54, 2 ad Ianuarium. MSL 33, 200. CSEL 34, 160. Epist. 55, 19. MSL 33, 221. CSEL 34, 209. Sr. Friedberg, Corpus I, 29.

¹⁾ Něm. text: Ano i Augustin nesouhlasil se zatěžováním svědomí tolika ustanoveními. Proto o takových věcech učí, že se nemají pokládat za něco nezbytného.

26,7

¹⁾ N. z neúcty k duchovní moci.

93

Augsburské vyznání.

závazky jsou nevyhnutelnou bohoslužbou. Dokládají se řadou svědectví Písma. Kristus u Mat. 15, 39 omlouvá apoštoly, kteří nezachovali běžné ustanovení¹⁾, o němž se však zdálo, že se týká věci <dovolené, ale²⁾> všední a že je příbuzné s očišťováním podle Zákona; i praví: Nadarmo mne ctí příkazy lidskými (Mat. 15, 9). Bohoslužbu neúčinnou tedy nežádá.³⁾ A v zápětí dodává: Cokoli vchází v ústa, neposkvřuje člověka (Mat. 15, 11). Rovněž k Řím. 14, 17: Království zajisté Boží není pokrm a nápoj. Kol. 2, 16: Žádný vás nesud' pro pokrm, aneb pro nápoj, aneb z strany sobot či svátků. Ve Skutcích 15, 10 praví Petr: Proč pokoušíte Boha, vzkládající na hrdlo ucedníků jho, kteréhož ani otcové naši, ani my nésti jsme nemohli? Ale skrze milost Pána našeho Ježíše Krista věříme, že spasení budeme, rovně jako i oni. Zde Petr zapovídá zatěžovati svědomí mnoha obřady, ač Mojžíšovými, ať jinými. A 1. list Tim. 4, 1.3. nazývá učením ďábelským příkaz zdržovali se od pokrmů⁴⁾, poněvadž [přímo] odporuje evangeliu takové skutky nařizovati nebo je činiti, abychom si jimi zasloužili milost, anebo jakoby křesťanská spravedlnost nemohla obstáti bez takové bohoslužby.

9. Tu vytýkají odpůrci, že naši zakazují kázeň a umrtvování těla jako <kdysi> Jovinian. Ze spisů našich <učitelů> lze však zjistit něco jiného. Vždycky učili o [svatém] kříži, že křesťané musí snášeti utrpení. To je pravé, vážné a nepředstírané umrtvování: býti třiben rozličným trápením a býti křížován s Kristem.

10. Nadto učí <naši>, že se má každý křesťan tak cvičiti a krotiti kázní těla anebo tělesným cvičením a pracemi¹⁾, aby ho sytost anebo zahálka nedráždila k hřešení; nikoli však proto, abychom si takovým cvičením zasloužili odpuštění hříchů anebo činili dosti za hříchy. Na tuto tělesnou kázeň se má naléhati nikoli jen v některé stanovené dny, ale vždycky, jak přikazuje Kristus: Pilně se varujte, aby vaše srdce nebyla obtížena <obžerstvím a> opilstvím (Luk. 21, 34). A též: Toto pokolení ďáblů nevychází,²⁾ jediné skrze modlitbu a půst (Mat. 17, 21). A Pavel praví: Podmaňuji tělo své, a v službu podrobuji (1 Kor. 9, 27). Tu jasně ukazuje, že nepodrobuje své tělo, aby si touto kázní zasloužil odpuštění hříchů,

26,8

¹⁾ N. obyčejná ustanovení (Šlo o umývání rukou před jídlem.) ²⁾ Slova v ostré závorce přidává lat. edice zr. 1531. ³⁾ N. Nazývá-li to službou konanou nadarmo, jistě není nutná. ⁴⁾ N. takové zákazy jako zakazování jídel, zakazování manželství atd.

26,10

¹⁾ N. jako postem a jinou prací ²⁾ N. Dáblové nevycházejí

94

Čl. 26 o rozlišování pokrmů. — Čl. 27 o klášt. slibech.

ale aby měl tělo povolné a způsobilé pro duchovní věci a k plnění povinnosti podle svého povolání. A tak se <u nás> nezavrhují posty samy, ale lidská ustanovení, která předpisují určité dny a jisté pokrmy s nebezpečím pro svědomí³⁾, jakoby takové skutky byly nutnou bohoslužbou.

11. Zachovává se však u nás velmi mnoho ustanovení, jako řád čtení při mši [a jiné zpěvy], svátky atd., která přispívají k tomu, aby se v církvi dalo všecko podle řádu. Při tom však se lidem připomíná, že taková [zevní] bohoslužba před Bohem neospravedlňuje [,že se má dodržovat bez zatěžování svědomí] a že nemá být pokládána za hřích, jestliže se takové věci bez pohoršení pominou.¹⁾ Otcům nebyla tato svoboda vůči lidským řádům neznáma. Neboť na Východě světili velikonoce jindy než v Římě, a když Římští²⁾ pro tento rozdíl obvinili Východ z rozkolu, napomenuli je jiní, že není třeba, aby takové obyčeje byly všude stejné.^{a)} A Eirenaios^{b)} praví: „Nesoulad v postu neruší soulad víry“; a papež Řehoř naznačuje ve 12. distinkci^{c)}, že taková nestejnost neruší jednotu církve³⁾. A v 9. knize Trojdílné historie^{d)} je shromážděno mnoho příkladů nestejnosti v obřadech a uvádějí se tato slova⁴⁾: „Nebylo úmyslem apoštolů slavnostně ustanovovati svátky, ale kázati dobré obcování a pobožnost⁵⁾.“

XXVII. O klášterních slibech.

1. Čemu se u nás učí o slibech mnichů, pochopí lépe, kdo si připomene, jaký byl stav klášterů a co všechno se v nich denně dalo proti církevním zákonům¹⁾. Za Augustinových časů byly <kláštery> svobodná sdružení; když se později kázeň²⁾ porušila, byly přidány³⁾ sliby, aby [jimi] byla kázeň jakoby vymyšleným žalářem obnovena.

³⁾ N. k zmatení svědomí

26,11

^{a)} Velikonoce se do 4. století slavily v Malé Asii v den židovského svátku Vyjití 14. nisanu při prvním úplňku po jarní rovnodennosti; v Římě, jako již dříve v Palestině a v Egyptě, o následující neděli. ^{b)} Eirenaios u Eusebia, Historia ekklésiastiké 5, 24, 13. Vyd. Schwartzova str. 494. ^{c)} Decr. Grat., I., dist. 12. Friedberg I, 27 nn. Uvedená myšlenka se tu arci nečte. ^{d)} Cassiodorus, Historia tripartita 9, 38. MSL 69, 1154. Předlohou je Sokrates 5,22, MSG 67,628.

¹⁾ Srov. čl. 15. ²⁾ N. někteří ³⁾ křesťanstva ⁴⁾ N. užitečnou křesťanskou výpověď ⁵⁾ N. ale učiti víře a lásce.

27,1

¹⁾ N. netoliko proti slovu Božímu, ale i proti papežským nařízením. ²⁾ N. správná kázeň a učení

³⁾ N. vymyšleny

95

Augsburské vyznání.

2. Nadto bylo k slibům poněmáhle přidáváno i mnoho jiných závazků. A ta pouta byla proti církevním zákonům navlékána mnohým již před náležitým věkem¹⁾.

3. Do tohoto způsobu života upadli omylem [také] mnozí, kteří nedovedli odhadnouti své síly, třebaže již byli dospělí¹⁾. Kdo byli takto do sítě chyceni [a zapleteni], museli v ní zůstatí,

třebaže někteří mohli býti dobrodiním církevních zákonů vyproštěni²⁾. A to se stávalo častěji v klášteřích jeptišek než mnichů, ačkoli slabšího pohlaví mělo býti více šetřeno. Tato tvrdost se již před naším časem znelíbila mnoha řádným lidem, když viděli, jak jsou dívky a hoši naháněni do klášterů pro [hmotné] zaopatření; viděli, jak nešťastně končil tento úmysl, jaká působil pohoršení a do jakých osidel zapléтал svědomí. Bolestně nesli, že se ve věci nanejvýš nebezpečné zcela opomíjí a přehlíží autorita církevních zákonů.

4. K tomuto zlu přibyla taková domněnka o slibech, která se, jak známo, již dříve nelíbila samotným mnichům, pokud byli aspoň trochu rozumnější. Říkali, že <mnišské> sliby jsou rovny křtu; učili, že si člověk tímto způsobem života zasluhuje odpuštění hříchů a ospravedlnění před Bohem. Nadto dokonce dodávali, že si člověk klášterním životem nejen zasluhuje spravedlnost před Bohem, nýbrž ještě něco navíc, poněvadž prý se <v klášteře> zachovávají nejen příkázání, ale i rady evangelia. Tak ujišťovali, že mnišský slib nesmírně předčí křest, že mnišský život je záslušnější nežli [život v kterémkoli jiném stavu,] život vrchnosti, farářů¹⁾ a podobných lidí, kteří bez pobožnůstkářství slouží svému povolání podle Božích rozkazů. Nic z toho nelze popřít; vždyť se o tom píše v jejich knihách^{a)}.

5. Co se potom dalo v klášteřích ?¹⁾ Kdysi byly kláštery školami Písem svatých a jiných nauk užitečných církvi a byli odtud bráni faráři a biskupové. Nyní je tomu jinak a známé věci není třeba opakovat. Kdysi se <do klášterů> scházeli, aby se učili [Písmu]; nyní předstírají, že

27,2

¹⁾ T. j. v nedospělosti. Viz níže odst. 10.

27,3

¹⁾ N. nebyli příliš mladí ²⁾ N. ačkoli papežské právo mnohé z nich osvobozuje.

27,4

a) Na př. Thomas Aq., Summa theologica, II. 2., quaest. 189.

¹⁾ N. stav farářský a kazatelský, vrchnostenský, knížecí, panský

27,5

¹⁾ N. Nadto, kdo byl tak chycen a dostal se do kláštera, naučí se málo o Kristu.

96

Článek 27 o klášt. slibech.

jest to způsob života zřízený k zasloužení milosti a spravedlnosti a dokonce hlásají, že to je stav dokonalosti, a velice jej vyvyšují nad každý jiný způsob života ustanovený Bohem. Uvádíme to bez jakéhokoli nenávistného přehánění²⁾ k snazšímu pochopení toho, čemu v této věci učí naši <kazatelé>.

6. Předně se u nás učí o těch, kteří vstupují do manželství, že sňatek smějí uzavřít všichni, kdo nejsou způsobilí žiti v panictví, neboť <mnišské> sliby nemohou zrušit Boží nařízení a rozkaz. Toto pak jest Boží rozkaz: Z příčiny smilstva jeden každý manželku svou měj [a jedna každá měj muže svého] (1 Kor. 7, 2). A nejen samotný rozkaz, ale i Boží stvořitelský řád nutí k manželství [všechny] ty, které Bůh nevyňal svým zvláštním působením [a milostivým darem panictví], podle [vlastních] slov [Božích] 1 Mojž. 2, 18: Není dobré člověku býti samotnému, učiním jemu pomoc, kteráž by při něm byla. A tak nehřeší, kdo jsou poslušni tohoto Božího rozkazu a nařízení.

7. Co se může proti tomu namítat? Ať si kdo zveličuje závaznost <mnišského> slibu jak jen chce [a okrašluje jej sebe víc], přece nedokáže aby slib rušil Boží rozkaz. Církevní zákony

učí^{a)}, že při každém slibu činí právo vyššího výjimku; proto tím méně platí tylo sliby proti rozkazům Božím.¹⁾

8. Vždyť kdyby závaznost slibů nepřipouštěla změnu vůbec ze žádných důvodů, nebyli by <od nich> mohli dávat dispens ani římsí papežové. Neboť nenáleží člověku rušit závazek, který pochází prostě z Božího práva. Moudře však soudili římsí papežové, že v této otázce závaznosti se má postupovat mírně; proto čteme, že zhusta udíleli dispens od slibů. Známy jest příběh aragonského krále^{a)}, který byl povolán nazpět z kláštera; a máme příklady i ze své doby.¹⁾

²⁾ N. bez hanobení

27,7

^{a)} Decr. Grat., II., causa 20, quaest. 4, c. 2. Friedberg I, 851.

¹⁾ V něm. textu praví poslední věta: Doktoři praví, že sliby nezavazují, již když se přičí právu papežskému; oč méně tedy mají zavazovat a platit proti zákonu Božímu!

27,8

^{a)} Ramiro II. nastoupil na královský stolec aragonský přímo z kláštera po svém bratru Alfonsu I. r. 1134, když byl osvobozen od řeholních slibů. Zvával se proto el Monje, Mnich.

Melanchthon znal Ramirův příběh asi z Gersonova díla De consiliis evangelicis et statu perfectionis; vydání Dupinovo II, 678.

¹⁾ Něm. text dodává: Jestliže se tedy dával dispens v zájmu udržení věcí světských, je tím spravedlivější, aby se tak dalo v nouzi duše.

97

Augsburské vyznání.

9. A dále — proč naši odpůrci zveličují závaznost a účinnost slibu, když přitom mlčí o samé jeho povaze, že totiž má vázati jen ve věci možné, že má býti dobrovolný, učiněný svobodně a s rozmyslem? A je velmi dobře známo, pokud je stálá čistota v lidské moci. A kolikátý díl (mnichů a jeptišek) složil slib svobodně a s rozmyslem? Dívky a hoši jsou přemlouváni a někdy i nuceni k slibům dříve, než jsou schopni (vlastního) úsudku. Není proto správné tak zarputile se přiti o závaznost, když všichni uznávají, že jest proti povaze slibu, co se neslibuje svobodně a s rozmyslem.

10. Většina církevních zákonů [a papežských právních předpisů] ruší sliby dané před patnáctým rokem^{a)}, protože se předpokládá, že člověk nemá před tímto věkem tolik soudnosti, aby mohl rozhodovat o celém životě. Jiný zákon, jenž bere ještě větší ohled na lidskou mdlobu, přidává několik let a zapovídá slibovati před osmnáctým rokem^{b)}. Ale kterým z nich budeme se řídit? Velká většina těch, kteří opouštějí kláštery, má omluvu, že namnoze složili slib [v dětství] před tímto věkem¹⁾.

11. Konečně i kdyby porušení slibu mohlo být káráno, přece se nezdá, že by z toho hned následovala nutnost rozloučit manželství takových osob. Vždyť Augustin praví, že se nemají rozlučovati (27, otázka 1, kapitola Sňatků^{a)}); a jeho slovo má [v křesťanské církvi] nemalou váhu, i když jiní potom smýšleli jinak.

12. Ačkoli pak jest zřejmé, že Boží rozkaz o manželství osvobozuje většinu od slibů, naši (učitelé) přesto udávají ještě jiný důvod¹⁾ pro neplatnost klášterních slibů: protože jest bezbožná²⁾ každá bohoslužba, zřízená a zvolená lidmi bez Božího rozkazu k zaslužení ospravedlnění a milosti, jak praví Kristus: Nadarmoť mne ctí, učíce učení přikázání lidských (Mat. 15, 9). A Pavel všude učí, že spravedlnost se nemá hledati zachováním našich

ustanovení a (různými způsoby) bohoslužeb, které vymysleli lidé, ale že se jí dostává skrze víru [a důvěru] těm, kteří věří, že jsou od Boha bráni na milost pro Krista.

27,10

^{a)} Decr. Grat., II., causa 20, quaest. 1, c. 10. Friedberg I, 845. ^{b)} Tamt. c. 5.

¹⁾ N. neboť přišli do kláštera v dětství před těmito léty. 27,11

^{a)} Augustinus, De bono viduitatis 9. MSL 40, 437. V našem textu odkaz na Decr. Grat., II., causa 27, quaest. 1, c. 41 Nuptiarum. Friedberg I, 1060.

27,12

¹⁾ N. ještě více důvodů ²⁾ N. je proti Bohu a proti svatému evangeliu a rozkazu Božímu

98

Článek 27 o klášt. slibech.

13. Jest však známé učení mnichů, že pobožnůstkářství činí dosti za hříchy a že si zasluhuje milost a ospravedlnění^{a)}. Co však jest to jiného než zlehčovati Kristovu cest [a cenu jeho milosti] a zatemňovati i popírati spravedlnost z víry? Z toho tedy následuje, že tyto běžné sliby byly bezbožnou bohoslužbou¹⁾ a proto nezavazují. Neboť bezbožný a proti Božímu rozkazu daný slib neplatí; a slib nemá zavazovati k nepravosti, jak praví^{b)} církevní zákon^{a)}.

14. Pavel praví [Gal, 5,4]: Zbavili jste se Krista,, kteřížkoli v zákonu ospravedlnění býti hledáte; vypadli jste z milosti. Tak i ti, kteří chtějí být ospravedlnění skrze sliby, zbavují se Krista a vypadají z milosti. Neboť i ti, kteří slibům připisují ospravedlnění, připisují svým vlastním skutkům to, co vlastně náleží slávě Kristově¹⁾.

15. Opravdu není možné popřít, že mniši učili, že jsou ospravedlňováni a že si odpuštění hříchů zasluhují svými sliby a zachováváním <lidských ustanovení¹⁾>; přibájili dokonce ještě nesmyslnější věci, chlubili se, že své skutky půjčují²⁾ jiným. Kdyby toto někdo chtěl z nenávisti zveličovat, jak mnoho věcí by mohl vypočísti, za které se nyní již i mniši stydí [a chtěli by, aby se jich byli nedopustili]. K tomu namluvili lidem, že <jejich> pobožnůstkářství³⁾ je stavem křesťanské dokonalosti. Zdali to neznamena, že se ospravedlnění připisuje skutkům? Není to malé pohoršení v církvi, když se lidu předkládá jistá bohoslužba vymyšlená lidmi bez Božího rozkazu a když se učí, že taková bohoslužba lidi ospravedlňuje. Neboť spravedlnost z víry, které se má v církvi především vyučovat, se zatemňuje, když se lidem zalepují oči tou divotvornou andělskou nábožností (Kol. 2, 18), předstíráním chudoby, pokory a panictví.

16. Kromě toho se zatemňují Boží přikázání a pravá služba Bohu, když lidé slyší, že [prý] jen mniši žijí ve stavu dokonalosti; kdežto křesťanská dokonalost jest Boha se [srdečně a] se <skutečnou> vážností

27,13

^{a)} Srov. pozn. a) k odst. 4. ^{b)} Dcer. Grat., II., causa 22, quaest. 4, c. 22. Friedberg I, 880–881.

Dekret tu vykládá, proč nesmí slib zavazovati k nepravému činu; o řeholních slibech nemluví.

¹⁾ N. nesprávnou, falešnou bohoslužbou ²⁾ N. jak i církevní zákony učí, že přísaha nemá býti závazkem ke hříchu.

27,14

¹⁾ N. olupují o čest Krista, jenž sám ospravedlňuje

27,15

¹⁾ N. způsobem života v klášteře ²⁾ N. sdělují ³⁾ N. jejich vymyšlené duchovní řády

báti. ale [přece] pojmouti silnou víra <k němu> a pro Krista [srdečně] důvěřovati, že máme milostivého, [milosrdného] Boha, [že pro Krista smíme a máme] Boha prositi o pomoc [a žádati, čeho je nám potřebí], najisto očekávati jeho pomoc ve všech [těžkých] věcech, jak je komu jeho [stav a] povolání ukládá a při tom pilně činiti vnější dobré skutky a hleděti si [svého] povolání. V těchto věcech záleží pravá dokonalost a pravá služba Bohu; není ve svobodném stavu nebo v žebrání anebo ve špinavém šatě¹⁾. Ale lid si z tohoto falešného velebení mnišského života tvoří mnoho zhoubných domněnek: Slyší, jak se bez míry vychvaluje panictví; žije proto v manželství s urážkou svědomí²⁾. Slyší, že jen žebráci jsou dokonalí; proto si jen s urážkou svědomí ponechává majetek a provozuje obchod.³⁾ Slyší, že nemstí se jest [jen] rada evangelia; proto se jiní nerozpakují mstí se v soukromém životě: vždyť <přece> slyší, že nemstí se jest jen rada, nikoli přikázání. Jiní opět ještě více bloudí, když myslí, že všechny úřady a všechny občanské povinnosti jsou křesťanů nedůstojné a že jsou v rozporu s radou evangelia.⁴⁾

17. Čteme příklady, že lidé opustili manželství¹⁾ a správu veřejných věcí a uchýlili se do kláštera. To nazývali útekem před světem²⁾ a hledání svatého způsobu života³⁾; a neviděli⁴⁾, že se má Bohu sloužit podle těch rozkazů, které vydal on sám, nikoli podle rozkazů, které si vymysleli lidé. Dobrý a dokonalý způsob života je ten, který má na své straně přikázání Boží, [nebezpečný je však způsob života, jenž na své straně Boží přikázání nemá]. Jest⁵⁾ nutno takové věci lidem připomínati.

18. Ale už dříve káral Gerson^{a)} mnišský blud o dokonalosti a svědčil, že to v jeho době bylo cosi nového, mluvil-li kdo o mnišském životě jako o stavu dokonalosti.

27,16

¹⁾ N. v černé či v šedé kapuci a podobně. ²⁾ N. s obtíženým svědomím. ³⁾ N. Slyší-li prostý člověk, že prý jen žebráci jsou dokonalí, nemůže vědět, že může mít beze hříchu majetek a že může obchodovat. ⁴⁾ Místo obou posledních vět praví něm. text: Slyší-li lid, že nemstí se jest jen rada, následuje z toho u některých názor, že mstí se na svou pěst není hřích. Jiní <zase> myslí, že msta <t. j. trestání> nesluší křesťanům vůbec, ani vrchnosti. <Srov. čl. 16.>

27,17

¹⁾ N. ženu a děti ²⁾ N. ze světa ³⁾ N. hledáním takového života, který by se Bohu líbil lépe než život jiných <lidí> ⁴⁾ N. nemohli vědět ⁵⁾ N. Bylo

27,18

^{a)} Gerson často psal proti domnělému stavu dokonalosti status perfectionis v mnišství. Srovnej De consiliis evangelicis et statu perfectionis, vyd. Dupin II, 680, a Gersonovi připisovaný spis Contra proprietarios regulae divi Augustini, tamže II, 783.

100

Čl. 27 o klášt, slibech. Čl. 28 o církevní moci

19. Tak mnoho bezbožných domněnek [a bludů] vězí v [mnišských] slibech: že prý [před Bohem] ospravedlňují [a činí zbožným], že jsou křesťanskou dokonalostí, že [se jimi] zachovávají rady i příkazy [evangelia], že obsahují nadbytečné skutky, [jimiž Bohu nejsme povinni].^{a)} Toto všechno zbavuje [klášterní] sliby [docela] platnosti, protože to je falešné, [smyšlené] a liché.¹⁾

XXVIII. O církevní moci.¹⁾

1. Byly kdysi velké spory²⁾ o biskupskou moc, při čemž někteří nevhodně smísili církevní moc a moc světskou³⁾. tohoto zmatení vznikly velmi těžké války, převeliké bouře [a povstání], když papežové⁴⁾, spoléhající na moc klíčů, nejen že zřizovali nové způsoby bohoslužeb, nejen zatížili svědomí (mnoha lidí) tím, že si vyhradili právo v určitých případech sami rozhřešovat a že dávali násilně do klatby, ale opovážili se i přenášeti království světa <na jiné> a vladařům odnímati vládu⁵⁾.^{a)} Pobožní a vzdělaní lidé kárali v církvi takové zlořády už dávno. Proto byli naši <učitelé> pro poučení⁶⁾ svědomí nuceni poukázati na rozdíl mezi církevní a světskou mocí⁷⁾ a učili, že obojí moc má býti pro Boží příkaz nábožně ctěna a že jí má býti vzdávána čest jako [dvěma] největším Božím dobrodiním na zemi.

2. Soudí pak [naši <učitelé>], že moc klíčů neboli biskupská moc jest podle evangelia moc či příkaz Boží kázati evangelium, odpouštěti a zadržovati hříchy a vysluhovati svátosti. Neboť Kristus posílá apoštoly s tímto rozkazem: Jakož mne poslal Otec, tak i já posílám, vás &ldots; Přijměte Ducha svatého. Kterýmikoli odpustili byste hříchy, odpouštějí se jim;

27,19

^{a)} O evangelických radách, které prý, na rozdíl od evangelických příkazů, nezavazují všechny křesťany bez rozdílu, píše na př. Thomas Aq., Summa, II. 2, q. 85. Rozlišování rad a příkazů je obvyklé téměř u všech scholastiků.

¹⁾ N. text téměř celého článku je v prvním tišť. vydání značně změněn, avšak obsah zachován. (CR 26, 637 a násl.)

28,1

^{a)} Nároky papežské na správu nad světskou mocí vyjádřili zvláště výrazně Řehoř VII. v t. zv. Dictatus papae (r. 1075) a Bonifác VIII. bullou Unam sanctam z r. 1302.

¹⁾ N. O moci biskupů. ²⁾ N. Mnoho se kdysi psalo ³⁾ Doslova: moc meče. N. moc biskupů a světský meč. ⁴⁾ N. když biskupové ve zdání své moci, kterou jim dal Kristus ⁵⁾ N. dosazovati a sesazovati podle své libosti císaře a krále ⁶⁾ N. potěšení ⁷⁾ Doslova: mezi mocí církevní a mezi mocí meče; N. mezi duchovní a světskou mocí, mečem a správou

101

Augsburské vyznání.

Kterýmžkoli zadrželi byste, zadržánit' jsou (Jan 20, 21–23). A Mar. 16, 15: Jdouce <po všem světě>, kažte evangelium všemu stvoření.¹⁾

3. Tato moc [klíčů čili biskupská] se vykonává toliko učením či kázáním evangelia¹⁾ a podáváním svátostí mnoha <lidem> anebo jednotlivcům, podle povolání, protože se tu neposkytují věci [a statky] tělesné, ale věčné, [jako totiž] věčná spravedlnost, Duch svatý a život věčný. Těchto [statků] mohou lidé dosáhnouti jen službou Slova a svátostí²⁾, jak praví Pavel: Evangelium moc (zajisté) Boží jest k spasení každému věřícímu (Řím. 1, 16). A Žalm 119,50: Mne slovo tvé obživuje. Poněvadž tedy církevní [čili biskupská] moc poskytuje věci věčné a vykonává se jen službou Slova, nepřekáží politické správě, tak jako politické správě nijak nepřekáží umění zpěvu. Neboť politická správa se zabývá jinými věcmi než evangelium. Úřad neochraňuje duše, ale těla a tělesné věci proti zjevným křivdám a krotí lidi mečem a tělesnými tresty. Evangelium ochraňuje duše před bezbožnými domněnkami, před d'áblem a před věčnou smrtí.³⁾

4. Moc církevní a světská se tedy nemají směřovat. Církevní moci jest přikázáno učiti evangelium a vysluhovati svátosti. Ať tedy nezasahuje do <oblasti> cizího úřadu, ať nepřenáší světská království <na jiné>¹⁾, ať neruší zákony <občanských> úřadů, nebo nemaří zákonnou poslušnost, nepřekáží soudu, pokud jde o kterékoli občanské řády a smlouvy, úřadům ať

nepředpisuje zákony, jak řídit státní záležitosti; jak praví Kristus: Království mé není z tohoto světa (Jan 18, 36). A opět: Kdo mne ustanovil soudcem aneb děličem nad vámi (Luk. 12, 14)? A Pavel k Filip. 3, 20: Naše občanství²⁾ jest v nebesích. 2 Kor. 10, 4n: Zbraně rytěřování našeho nejsou tělesné, ale mocné v Bohu k podvracení rad [i všeliké vysokosti, povyšující se proti umění Božímu].

5. Tímto způsobem rozlišují naši <učitelé> povinnosti obou <těchto> mocí a přikazují, aby oběma byla vzdávána čest a aby bylo uznáváno, že obě jsou Boží dar a dobrodiní.

28,2

¹⁾ Poslední citát není v něm. textu.

28,3

¹⁾ N. Božího slova ²⁾ N. jen skrze kazatelský úřad a podáváním svátostí ³⁾ Tato věta v něm. textu chybí.

28,4

¹⁾ N. at' nenastoluje a nesazuje krále ²⁾ Kral. text: obcování

102

Článek 28 o církevní moci.

6. Jestliže [kde] biskupové mají nějakou moc,¹⁾ nemají ji jako biskupové z příkazu evangelia^{a)} ale právem lidským, [císařským,] jak jim ji dali [římští] králové a císařové k světské správě svých³⁾ statků. To však je jiný úkon než služba evangelia⁴⁾.

7. Tážeme-li se tedy po dosahu biskupské pravomoci, jest třeba rozlišovati světské panování od pravomoci církevní.¹⁾ Proto podle evangelia anebo, jak říkají, božským právem, přísluší tato pravomoc biskupům jako biskupům, t. j. jako těm, jimž jest svěřeno sloužit Slovem a svátostmi, odpouštětí hříchů, [zkoumatí učení,] odmítatí učení nesouhlasící s evangeliem, a bezbožníky, jejichž bezbožnost jest známá, vylučovati ze společenství církve, <a to vše> nikoli lidskou mocí, ale [toliko Božím] Slovem, V tom jim nutně a podle práva božského musí církev osvědčovati poslušnost podle slov: Kdož vás slyší, mne slyší (Luk. 10, 16). Když však učí anebo ustanovují něco proti evangeliu, pak mají církev příkaz Boží, který zakazuje poslouchat. Mat. 7, 15: Pilně se varujte falešných proroků. Gal. 1, 8: By[chom] pak [i my, nebo] anděl s nebe kázal vám jiné evangelium [mimo to, což jsme vám kázali], prokletý buď. 2 Kor. 13, 8. 10: Nic nemůžeme proti pravdě, ale k pravdě. Též: Jest nám dána moc²⁾ k vzdělání a ne ke zkáze. Tak předpisují i církevní zákony (II., ot. 7., kap. Kněží a kap. Ovce).^{a)} A Augustin^{b)} píše proti Petilianovu listu: „Nemá se souhlasiti ani s katolickými³⁾ biskupy, jestliže se snad v něčem mylí anebo v něčem smýšlejí proti kanonickým Písmům Božím“.

8. Mají-li jakou jinou moc anebo pravomoc rozsuzovati určité pře, jako manželské nebo o desátky atd., pak ji mají právem lidským; jestliže v tom biskupové ochabují, musí knížata i proti své vůli souditi poddané, aby byl zachován veřejný pokoj, [aby předešli nepokoji a velikému neklidu v zemích].

28,6

¹⁾ N. Kde však mají biskupové světskou moc a meč (V německé říši vládli vyšší církevní hodnostáři celými územími t. zv. duchovních teritorií.) ²⁾ N. z božského práva ³⁾ Lze vztahovat i na biskupy, i na krále. (Církevní statky byly ostatně v něm. říši pokládány často za majetek královský, biskupům jen svěřeny.) ⁴⁾ N. To však se vůbec netýká úřadu evangelia.

28,7

^{a)} Decr. Grat. II., q. 7 cap. 8 Sacerdotes; tamt. cap. 13 Oves. ^{b)} V Augustinově odpovědi na Petilianův list (Contra Petilianum epistolam, MSL 43) se uvedená věta nečte.

¹⁾ Tato věta v něm. textu chybí. ²⁾ N. Podle moci, kterouž mi dal Pán ³⁾ N. řádně zvolenými

103
Augsburské vyznání.

9. Kromě toho je spor o to, mají-li biskupové anebo pastýři¹⁾ právo zaváděti v církvi obřady a vydávati zákony o pokrmech, svátcích, stupních či důstojenstvích služebníků <církve> atd. Ti, kdo biskupům toto právo přisuzují, dovolávají se slov [z Jana 16, 12n]: Ještě bych měl mnoho mluvit vám, ale nemůžete snésti nyní. Když pak přijde ten Duch pravdy, uvede vás ve všelikou pravdu. Uvádějí i příklad apoštolů (Skutky 15, 20. 29), kteří přikázali zdržovati se krve a udáveného. Uvádějí sobotu, že prý byla proměněna v neděli²⁾ proti Desateru. A žádný jiný příklad nepřetřásají tak, jako <právě> změnu soboty. Tvrdí³⁾, že veliká jest moc církve, když dala dispens od přikázání Desatera [a něco na něm změnila]^{a)}.

10. O této otázce učí však naši <učitelé> tak, že biskupové, jak shora bylo ukázáno, nemají moc stanoviti něco proti evangeliu. Přiznávají to i církevní zákony (v celé 9. distinkci^{1a)}). Jest dále [zřejmě] proti Písmu²⁾ vydávati <lidská> ustanovení, abychom jejich zachováváním činili dosti za hříchy anebo si zasluhovali ospravedlnění. Uráží se sláva Kristovy zásluhy, jestliže se domníváme, že jsme ospravedlňováni zachováváním takových závazků. Jest však známo, že pro tuto domněnku vzrostla v církvi <lidská> ustanovení téměř do nekonečna, kdežto učení o víře a spravedlnosti z víry bylo potlačeno, poněvadž se v zápětí³⁾ nadělalo mnoho svátků, nařizovaly se posty, byly ustanovovány nové obřady, nové řády⁴⁾, poněvadž původci takových věcí soudili, že si těmito skutky zaslouží milost. Tak kdysi vzrostly zákony o pokání, jejichž některé stopy vidíme ještě dnes v <skutcích> dostičinění.

11. Původci lidských ustanovení jednají také proti Božímu příkazu, když kladou hřích o pokrmů, dnů a podobných věcí a když církev zatěžují otroctvím zákona, jakoby si <i>křesťané musili zasluhovat ospravedlnění bohoslužbou podobnou levítské¹⁾, jejíž zřízení Bůh prý svěřil apoštolům a biskupům. Tak totiž někteří píší a zdá se, že papežové²⁾ se dali do jisté míry svěsti příkladem Mojžíšova zákona. Odtud pocházejí

28,9

^{a)} Tomáš Akvinský, Summa II. 2 q. 122 a. 4 ad 4.

¹⁾ T. j. faráři. ²⁾ Doslova: v den Páně ³⁾ N. Chtějí tím dokázati

28,10

^{a)} Decr. Grat. I. d. 9 cap. 8.

¹⁾ V lat. edici z r. 1531 vynecháno; jdeť jen o 8. kap. uvedené distinkce. ²⁾ N. proti Božímu rozkazu a slovu ³⁾ N. denně ⁴⁾ N. nové pocty svatým (podobně i řada lat. rukopisů).

28,11

¹⁾ T. j. starozákonní ²⁾ N. někteří biskupové

104

Článek 28 o církevní moci.

ta břemena, že prý jest smrtelný hřích dělati ve svátek <hrubou> tělesnou práci, byť i bez pohoršení jiných, že některé pokrmy poskvřňují svědomí, že posty ne přirozené, nýbrž skličující jsou skutky usmiřující Boha, že jest smrtelný hřích zanedbávati kanonické hodinky³⁾, že hřích ve vyhrazeném případě může být odpuštěn jen se souhlasem toho, kdo si

jeho odpuštění vyhradil <tedy biskup, papež>, ačkoli samotné církevní zákony tu nemluví o vyhrazení viny, nýbrž o vyhrazení církevního trestu.

12. Odkud <pak> mají biskupové právo ukládati církvím tato ustanovení, aby svědomí byla zaplétána do osidel, když Petr zapovídá vzkládati na hrdlo učedníků jho (Skut. 15, 10) a když Pavel praví, že moc, kterou nám, dal Pán, je dána k vzdělání, a ne k zkažení (2 Kor. 10, 8)? Proč mnozí <biskupové> hřích takovými ustanoveními?

13. Existují však jasná svědectví [Božího Písma], která zakazují vydávati taková ustanovení k usmíření Boha anebo jako by byla nutná k spasení. Pavel Kol. 2, 16n: [Protož] žádný vás nesud' pro pokrm, aneb pro nápoj, aneb z strany svátku, neb novoměsíce, anebo sobot. [kteréžto věci jsou stín věci budoucích, ale tělo samo je v Kristu]. Dále (2, 20–23) Jestliže jste zemřeli s Kristem živlům světa, proč, jako byste živi byli světu, těmi ceremoniemi dáte se obtěžovati,¹⁾ (když se říká: Nedotýkej se, ani okoušej, aniž se s tím obírej? Kteréžto všechny věci samým užíváním kazí se,) a jsou to přikázání a učení lidská. Kteréžto věci mají <jen> tvářnost moudrosti. [Pavel zakazuje zřejmě také v listě] Titovi 1, 14: Nešetři židovských bájí, a přikázání lidí těch, kteří se odvracejí od pravdy.

14. Kristus [sám] u Mat. 15, 14. 13. praví o těch, kteří vyžadují zachovávání lidských ustanovení: Nechte jich, jsou slepí a vůdcové slepých; a zavrhuje takové bohoslužby: Všelike štípení, jehož neštípil Otec můj ten nebeský, vykořeněno bude. Mají-li biskupové právo zatěžovati svědomí takovými ustanoveními, proč Písmo tolikrát zavrhuje lidská ustanovení? Proč je nazývá učení ďábelským (1 Tim. 4, 1)? Což snad před tím [vším] Duch svatý už napřed varoval nadarmo?

15. Ustanovení zavedená jakoby z nutnosti anebo v domnění, že si jimi člověk zasluhuje ospravedlnění¹⁾, jsou v rozporu s evangeliem; proto

³⁾ Jde o pevně stanovené doby denních modliteb. Něm. text zmiňuje jich sedm (Siebenzeit). 28,13

¹⁾ N. Jestliže jste tedy s Kristem odumřeli světským ustanovením, proč se dáváte ustanoveními poutati, jako byste byli živi světu? 28,15

¹⁾ N. že jimi člověk smíruje Boha a zasluhuje si milost 105

Augsburské vyznání.

z toho následuje, že biskupům nenáleží ustanovovati takové bohoslužby anebo je vyžadovati jako nutné. Neboť jest nutné zachovati v církvi učení o křesťanské svobodě, že k ospravedlnění není zapotřebí <zotročující> služby zákona, jak jest psáno Galatským 5, 1: [Protož v svobodě, kterouž Kristus vás osvobodil, stůjte, a] nezaplétejte se zase ve jho služebnosti. Jest nutné zachovati hlavní článek evangelia, že milosti docházíme vírou v Krista [bez vlastní zásluhy] a ne pro zachovávání určitých lidských ustanovení anebo pro bohoslužby zavedené lidmi.

16. Co si tedy máme mysliti o dni Páně a o podobných chrámových řádech [a obřadech]? Na to [naši] odpovídají, že biskupům a pastýřům¹⁾ jest dovoleno zaváděti pořádky, aby se v církvi dalo všecko podle řádu, nikoli však [pro získání milosti, ani] proto, abychom jimi dostičinili za hřích, nebo aby se jimi zavazovalo svědomí anebo aby <lidé> soudili, že je to nutná bohoslužba [a že by se dopouštěli hříchu, kdyby je bez pohoršení <jiných> rušili]. Tak

nařizuje Pavel, aby si ženy ve shromáždění zahalovaly hlavy (1 Kor. 11, 5n) a aby vykladači v církvi [nemluvili všichni najednou, ale aby] byli slyšeni jeden po druhém (1 Kor. 14, 29nn).

17. Sluší se na církve¹⁾, aby pro lásku a pro pokoj takových pořádků [dbaly a biskupů a farářů v těchto případech] byly poslušny a zachovávaly je potud, aby jedni druhé neuráželi, ale aby se v církvích všechno dalo podle řádu a beze zmatku (1 Kor. 14, 40); avšak tak, aby svědomí nebyla obtížena, když by lidé tyto požadavky pokládali za nutné k spasení, a když by soudili, že hřeší, ruší-li je, <byt> bez pohoršení [jiných]; jako nikdo neřekne, že hřeší žena, když vychází mezi lidi s nepokrytou hlavou bez pohoršení [lidí].

18. Toho druhu je zachovávání neděle, velikonoc, svatodušních svátků a podobných svátečních dnů a obřadů. Neboť nesmýšlejí správně ti, kdo se domnívají, že svěcení dne Páně místo soboty bylo zavedeno jako povinné z autority církve. Sobotu zrušilo Písmo, nikoli církev. Neboť po zjevení evangelia se může upustit ode všech obřadů [zákonu] Mojžíšova. Bylo však třeba stanovit určitý den, aby lid věděl, kdy se má shromážďovali; zřejmě z toho důvodu určila k tomu církev den Páně, který se zdál vhodnější i proto, aby byl lidem za příklad křesťanské svobody, když zvedí, že není nutné zachovávat sobotu nebo [některý] jiný den.

28,16

¹⁾ N. farářům

28,17

¹⁾ N. shromáždění, sbory

106

Článek 28 o církevní moci.

19. Vedou se prapodivné rozpravy^{a)} o změně Zákona, o obřadech Nového Zákona, o změně soboty; ty všechny mají původ ve falešném [a bludném] domnění, že v církvi má být bohoslužba podobná levítské [či židovské], a že Kristus svěřil apoštolům a biskupům vymýšlení nových a k spasení nutných obřadů. Tyto bludy se vplížily do církve, když se o spravedlnosti z víry neučilo dost i jasně. Někteří vykládají, že zachovávání dne Páně není sice ustanoveno božským právem, přece však [skoro] jakoby božským právem; předpisují, do jaké míry jest dovoleno o svátcích pracovat. Co jiného jsou takové rozpravy než osidla, <nastražená> svědomí? Ačkoli se snaží lidská ustanovení zmírnit¹⁾, přece nikdy nelze mírnosti dosáhnouti, dokud zůstává domněnka, že <tato ustanovení> jsou nutná; a ta domněnka, nutně trvá tam, kde nevědí o spravedlnosti z víry a o křesťanské svobodě.

20. Apoštolově přikázali zdržovat se od krve (Skut. 15, 20–29) atd.¹⁾ Kdo to nyní zachovává? A přece nehřeší, kdo nezachovává; neboť ani sami apoštolové nechtěli zatížit svědomí takovou <otrockou> službou, ale zakázali to na čas pro pohoršení a při [tomto] ustanovení máme mít i na zřeteli trvalý záměr evangelia²⁾.

21. Sotva které církevní zákony se zachovávají přesně; mnohé denně vycházejí z užívání i u těch, kteří tradiční ustanovení [velmi pilně] hájí¹⁾. A <lidským> svědomím není rady [ani pomoci], než když se dbá té mírnosti, abychom věděli, že ta ustanovení můžeme zachovávat bez domnění o jejich nutnosti a že se svědomí neublíží, i když lidé v takové věci něco změní.

22. Biskupové by si snadno mohli udržeti náležitou poslušnost, kdyby nenaléhali na zachovávání lidských ustanovení, která se s dobrým svědomím¹⁾ zachovávat nemohou.

23. Nyní [zakazují <podávati> obojí způsobu svaté Večeře, duchovním] nařizují celibát a nepřijmou nikoho, kdo nepřisáhne, že nebude

28,19

¹⁾ Srov. Tomášovu Summu II. 1, q. 103. ¹⁾ Srov. výše kap. 26, 4.

28,20

¹⁾ N. a od udáveného. ²⁾ N. hlavní článek křesťanského učení, který se tímto <apoštolským> dekretem neruší.

28,21

¹⁾ N. zachovávají.

28,22

¹⁾ N. beze hříchu

107

Augsburské vyznání.

chtít učiti čistému učení evangelia¹⁾. Naše církve nežádají, aby biskupové obnovili svornost s újmou na své cti [a důstojnosti]; na dobré pastýře by se ovšem slušelo, aby to [v případě nutnosti] učinili. Žádají jen, aby upustili od nespravedlivých břemen, která jsou nová a přijatá proti obyčeji obecné církve. Možná, že na počátku měla tato nařízení příčiny, které bylo lze uznati; pozdější době však nevyhovují. Je také zřejmé, že některá z nich byla přijata omylem. Proto by je měli biskupové nyní laskavě zmírniti, poněvadž taková změna nepodvrací jednotu církve. Mnohá lidská ustanovení byla přece časem změněna²⁾, jak dokazují samotné církevní zákony. Jestliže však není možné dosáhnouti, aby byly zmírněny závazky, kterým se nemůže dostáti beze hříchu, musíme následovati apoštolského pravidla, které prikazuje, [že] více [sluší] poslouchali Boha než lidí (Skut. 5, 29).

24. Petr zakazuje biskupům panovati a donucovati církve [k tomu, co sami chtějí] (1 Petr 5, 3). Nyní však nejde o to, aby se biskupové vzdali svého panování¹⁾; to jediné se [prosí a] žádá, aby dovolili evangelium čistě kázati, a aby zmírnili několik málo závazků, které nelze zachovávatí beze hříchu²⁾. Jestliže tak neučiní [a touto prosbou pohrdnou], nechť sami hledí, kterak Bohu vydají počet z toho, že svou tvrdošijností dávají příčinu k [rozkolu a] schismatu, [jemuž přece měli pomoci zabrániti].

28,23

¹⁾ N. tomuto učení, které se přece bez pochyby srovnává se svatým evangeliem. ²⁾ N. časem sama padla a není nutné zachovávatí je

28,24

¹⁾ N. aby se biskupům vzala jejich moc ²⁾ N. nýbrž prosí se a žádá, aby nenutili svědomí ke hříchům.

V prvním tištěném něm. vydání je čl. 28 značně přepracován. Věcné odchylky zaznamenává got. vydání na str. 133.

108

Čl. 28 o církevní moci. — Závěr.

Probrali jsme hlavní články, které jsou považovány za sporné. Neboť ačkoli jsme mohli promluvit o dalších četných zlořádech [a nesprávnostech], vylíčili jsme jen hlavní, abychom se vyhnuli přílišné obšírnosti. [Ostatní lze odtud snadno posoudit.] Byly veliké stížnosti na odpustky, na poutě, na zneužívání klatby; farnosti byly mnohonásobně znepokojovány žebravými mnichy; faráři měli s mnichy nekonečné spory o právo nad farností, o zpovědi, o pohřby, o mimořádná kázání a o jiné nespočetné věci. Takovéto záležitosti jsme [v dobré vůli a

pro dobrou pověst] pominuli, aby mohly býti snadněji poznány ty, které jsme krátce předložili a které jsou v této rozepři hlavní. Nic pak zde nebylo pověděno anebo uvedeno, co by mohlo kohokoli urážet. Přednesli jsme jen to, co podle našeho soudu bylo nutno říci, aby se mohlo pochopit, že jsme v učení ani v obřadech nepřijali nic proti Písmu nebo proti obecné [křesťanské církvi], poněvadž jest zřejmé, že jsme [pravíme to bez chlouby s Boží pomocí] co nejbedlivěji pečovali o to, aby se do našich církví nevplížily [a nepřevládly] žádné nové a bezbožné věroučné články.

Chtěli jsme podle výnosu císařské milosti předložiti tyto články, aby byly výrazem našeho vyznání a aby byl patrný souhrn učení těch, kteří u nás učí. Bude-li kdo v tomto vyznání něco postrádati, jsme hotovi s Boží pomocí¹⁾ podati podle Písem obšírnější poučení.

Vaší císařské milosti věrní a poddaní:

Jan, vévoda saský, kurfiřt.²⁾

Jiří, markrabě braniborský.³⁾

Závěr:

¹⁾ N. na základě svatých Písem Božích

²⁾ Jan, bratr Bedřicha Moudrého, byl kurfiřtem od smrti Bedřichovy (1525), jenž podporoval reformaci Lutherem zahájenou od samého počátku. I Jan byl věci reformace oddán, takže bývá označován příjímím Stálý. Když r. 1532 zemřel, vystřídal jej jeho syn Jan Bedřich, podepsaný níže jako vévoda saský. Jan Bedřich stál v čele obranného spolku šmalkaldského, utvořeného luterskými knížaty r. 1531; r. 1546 byl poražen Karlem V. a ztratil kurfiřtství. Zemřel r. 1554.

³⁾ Braniborsko-ansbašský markrabě Jiří z rodu Hohenzollernů (vládl 1515–1543) vystupoval rozhodně pro reformaci a osvědčil se v tom směru i na sněmě Augsburském význačně. Jako syn sestry českého a uherského krále Vladislava Jagellonského byl v častém styku se zeměmi obojí koruny a po smrti Vladislavově byl členem vladařské rady uherské za nezletilosti krále Ludvíka. (Podle soudu Palackého nevedl však Ludvíka k odpovědnému chápání vladařských povinností a užíval svého postavení k šíření svého území zejména ve Slezsku; r. 1523 získal Krnovsko.) K reformaci se přiklonil

109

Augsburské vyznání. Závěr.

Arnošt [,vévoda brunšvický a] luneburský.⁴⁾

Filip, lantkrabě hessenský atd.⁵⁾

Jan Bedřich, vévoda saský.

František, vévoda luneburský.

Wolfgang, kníže z Anhaltu.

Městská rada a purkmistr v Norimberku.⁶⁾

Městská rada v Reutlingen.⁷⁾

brzy a podporoval její šíření v Uhrách. Později projevil tak živý zájem o Jednotu bratrskou, že Bratří jako odpověď na jeho dotazy sepsali r. 1532 své Vydání počtu z víry (v něm. překladě markraběti určeném: Rechenschaft des Glaubens, der Dienst und Ceremonien), které vzbudilo značný zájem o Jednotu i v Německu.

⁴⁾ Arnošt Brunšvicko-Luneburský zvaný Vyznavač (1520–1546) byl syn sestry Bedřicha Moudrého. Provedl reformaci ve svém území a již r. 1525 vstoupil v obranný spolek s ním a s lantkrabím Filipem. R. 1526 připojili se k spolku jeho bratr František Luneburský (zemř. 1549) a Wolfgang Anhaltský (zemř. 1566); společně postupovali i ve Špýru r. 1529.

⁵⁾ Filip, hessenský lantkrabí v letech 1519–1567, náležel k nejvýraznějším stoupencům reformace mezi německými knížaty. On obzvláště chápal politický dosah reformace a nutnost společného postupu stavů reformaci oddaných vůči straně římsko-katolické a vůči císaři. Měl živý vztah k střediskům reformace na jihozápadě Německa, zvláště k Štrasburku a k městům švýcarským, a usiloval o dohodu mezi tamními reformátory a mezi Lutherem. Když se pokus (v Marburce 1529) nezdařil, zůstal na straně Lutherově. Vedle kurfiřta saského byl hlavním činitelem ve spolku šmalkaldském, velmi však uškodil věci reformace i sobě nesprávným řešením otázky svého manželství. S Janem Bedřichem nesl pak následky porážky ve válce r. 1546.

⁶⁾ Norimberk, říšské město bohaté obchodem i humanistickou kulturou, byl záhy získán pro reformaci. Z vůdčích osobností městských vynikali radní písař Lazar Spengler, rytec Albrecht Dürer, básník Hans Sachs ve svých oborech i zájmem náboženským a oddaností zvěsti Lutherově. Z kazatelů působil zde zvláště Andreas Osiander. Stavovské zájmy dělily zprvu města a knížata; společný zájem náboženský je však spojoval a protestu špýrského se r. 1529 účastnil i Norimberk a Reutlingen s 12 jinými městy. Obě města se orientovala lutersky na rozdíl od směru Zwingliho, jenž i sem pronikal.

⁷⁾ Reutlingen leží při jihových. hranici Württemberska. Reformaci bylo získáno velmi brzy. V Lutherově smyslu zde kázal Mat. Alber již r. 1520.